

167.

LATVIEŠU- IGAUNU

BIEDRĪBAS
MĒNEŠRAKSTS

◆

LÄTI-EESTI

ÜHINGU
KUUKIRI

O. NONĀCA
VADĪBĀ

2.
NUMURS
1939. GADĀ

SATURS:

1. **O. Nonācs.** Piektajam Baltijas tautu sadarbības kongresam sanākot.
2. **V. Soblis.** Baltijas tautu sadarbība un skolu jaunatne.
3. **P. Randpõld.** Satiksmes attīstība starp trim Baltijas valstīm.
4. **P. Bērziņš.** Kulturalo vērtību apmaiņa Baltijas tautu starpā.

SISU:

1. **O. Nonats.** Viienda Balti rahvaste kongressi puhul.
2. **V. Soblis.** Balti rahvaste koostöö ja koolinoorsugu.
3. **P. Randpõld.** Kolme Balti riigi omavahelise liiklemise areng.
4. **P. Bērziņš.** Balti rahvaste omavaheline kultuuriväärtuste vahetus.

Latviešu - Igaunu biedrības Mēnešraksts iznāk četras reizes gadā. Mēnešraksta gada abonements Latvijā Ls 2,—, Igaunijā, Lietuvā un citās zemēs Ls 3,—. Atsevišķa burtnīca Latvijā Ls 0,50, Igaunijā Kr. 0,50. Redakcijas adrese: Rīgā, Marijas ielā Nr. 37, dz. 6. Tālr. 28960. Izdevniecības, ekspedīcijas, pasūtījumu un naudas pārvedumu adrese: Latviešu-Igaunu biedrības sekretāram J. Rapas kungam, Teatra ielā 11. Tālr. 24852. Latviešu-Igaunu b-bas adrese: Rīgā, Rīgas Latviešu biedrības namā, Merķeļa ielā 13.

Lāti - Eesti Ühingu Kuukiri ilmub neli korda Caastas. Kuukirja tellimishind aastas Latvijā Ls 2,—, Eestis, Leedus ja teistes maades Ls 3,—. Üksik vihik Latvijā 0,50, Eestis Kr. 0,50. Toimetuse adrese — Rīgā, Marijas ielā 37, dz. 6. Tel. 28960. Väljaandja, talituse, tellimise ja rahasaadetiste adrese: Lāti - Eesti ühingu sekretāriem hāri J. Rapale Teatra ielā 11. Tel. 24852. Lāti - Eesti ühingu adrese: Rīga, Lāti seltsi hoones Merķeļa 13.

Latv. un. 167.

75970

LATVIEŠU-IGAUNU BIEDRĪBAS MĒNEŠRAKSTS LĀTI-EESTI ŪHINGU KUUKIRI

2. NUMURS • 1939. GADA JŪNIJĀ • 7. GADS

O. Nonācs

Piektajam Baltijas tautu sadarbības kongresam sanākot

Vispārējā politiskās satrauktības atmosferā, kur lielvalstu bruņošanās sacensība, liekas, aizsedz visas pārējās intereses un kur «agresija» un «ielenkšana» ir aktualākie dienas temati, tādās lietās, kā tautu sadarbības kongresa noturēšana skan jau gluži paradoksali. Un tomēr trīs Baltijas tautas — igauņi, latvieši un lietuvieši — tādus kongresus regulāri notur nu jau piekto gadu, ar to pierādīdamas, ka ir vietas pasaulē, kur arī vispārējā nemiera un satrauktības laikos ir iespējams mierīgs darbs pašu mājās, kā arī sadarbība kaimiņu starpā, ar to kalpojot vispārējam miera dzīves programam.

Pēc pirmā tāda triju tautu sadarbības kongresa Rīgā 1935. gadā «Mēnešraksts» rakstīja:

«Sadarbības birojs savā pirmajā pastāvēšanas gadā gan var uzrādīt tikai vienu redzamāku darbu, proti — triju Baltijas tautu kongresa sarīkošanu, bet būtu pārsteidzīgi apgalvot, ka arī šis pats darbs nav atstājis manamu pēdu Baltijas tautu garīgā tuvināšanā. Gan ne ar savu plašumu, bet ar savu dziļumu, ar savu nopietno pieeju pie garīgās sadzīves jautājumu iztirzāšanas, nākotnes ceļu nospraūšanas un kopējas taktikas izvēles pats pirmais visu triju tautu kongress mūs izrāva no līdzšinējās savrupības un vienpusības un lielā mērā mūs stiprināja sadarbības uzdevumiem. Mūsu labākie profesori-vēsturnieki, nākdami kongresā ar jaunajām dokumentariski pierādāmām

atziņām par mūsu senču sadarbību, ir lauzuši tajā pašā laikā svešo vēsturnieku pausto un dziļi iesakņojušos aizspriedumu par vietējo tautu vēsturisko naida un nesaticības garu, kā šīm tautām īpatnēji piemītošu īpašību, bet nevis kā ienācēju svešinieku apzināti piekoptas politikas līdzekli, kura izteicās vārdos — skaldi un valdi. Reizē ar to lielā mērā tiek līdzināti vēsturiskie pamati sadarbībai jaunajos politiskajos apstākļos.

Tikpat skaidras un dziļi pārdomātas atziņas kongresā izteica specialisti izglītības un kulturalās sadarbības laukā un šo atziņu pamatdoma bija tā, ka kulturalai sadarbībai ir jāiet roku rokā un un ka taisni šajā laukā ir jānotiek visdzīvākai vērtību apmaiņai, kas veicinās vislielākā mērā arī politisko un saimniecisko sadarbību.»

Laiku mijās veidojās arī kongresu saturs, gribēdams arvienu būt laikmetīgs, dzīves prasībām piemērots. Lielākas koncentrēšanās nolūkā apzināti tiek samazināts apskatāmo tematu skaits. Ja pirmajos trijos kongresos priekšā celto referātu kopskaits bija divdesmit, t. i. caurmērā tepat 7 referāti katrā, tad uzsākot otro kongresu ciklu pēc kārtas katras valsts galvas pilsētā, šo referātu skaitu samazināja uz pusī un tagad jau palicis par principu, ka referātu skaits nedrīkst pārsniegt trīs — pa vienam no katras valsts. Iepriekšējā Rīgas kongresā referāti bija saistīti ar koreferātiem, šoreiz Kauņā koreferātu vietā nāk brīvas pārrunas, nolūkā padarīt apspriedes dzīvākas.

Est. A

— 1 —

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

28247

Pārvērtības pēc satura iet tanī virzienā, ka viss deklarativais paliek otrajā vietā, bet pirmajā izvirzas praktiskais, konstruktīvi uzbūvējošais.

Pārskatot kongresu tematus, tajos pamana arī atkārtotības. Bet no tās nav jābaidas, jo neviena dziļāka ideja nerealizējas uz reizi un kamēr reiz spraustais mērķis nav sasniegts, prasībā pēc viņa atkārtotības ir taisni nepieciešama. Konstatējot neapšaubamus panākumus tautu sadarbības laukā, par visām lietām visu garīgo vērtību apmaiņā, tai pašā laikā ir jāatzīst, ka šis process vēl nav iegājis sistematiskās sliedēs, pie kā visnotaļ jāstrādā. Tāpat vēl pilnīgi nenokārtots palicis pats galvenais priekšnoteikums garīgo vērtību apmaiņas sekmīgai norisei — kopējas valodas jautājums. Visi šie jautājumi ietilpst arī piektā Kauņas kongresa dienas kārtībā.

Ļoti svarīgs apstākļi šajos tautu sadarbības kongresos ir personīgā kontakta nodibināšanās. Tā pēc iepriekšējā Kauņas kongresa 1936. gadā «Mēnešraksts» rakstīja:

«Kongresa auditorija ir tautu tuvināšanās sanāksmju svarīgais nervs, bet ne vienīgais un varbūt arī ne pats galvenais. Vajadzēja vērot, atpakaļbraucot, kopējā vagonā ekskursantu dzīvās sarunas, kurās viņi apmainījās saviem iespaidiem, kādi gūti Kauņā pavadītajās pāris dienās. Cik tur daudz jauna redzēts, dzirdēts un piedzīvots! Kādi vērojumi par otras tautas dzīves apstākļiem, parašām; cik tur daudz vielas un pieturas punktu slēdzieniem un

salīdzinājumiem ar apstākļiem pašu mājās! Vispārējs slēdziens — ļoti interesants un pamācošs brauciens, kura gala iznākumā atjaunotas gan vecās pazīšanās, gan nodibinātas gluži jaunas, ierosināti jauni plāni un radušās jaunas varbūtības.»

Sevišķi liela nozīme šī personīgā kontakta rašanās un nostiprināšanās ir «Baltijas nedēļai», kura jau kopš dažiem gadiem ir kļuvusi par sadarbības kongresu pastāvīgu pavadoni. Šajās gluži patstāvīgajās konferencēs gan lielāko daļu satiekas tikai sava aroda darbinieki un šauri speciālu jautājumu interese, bet šo sanāksmju vienlaicība dod daudz iespēju visplašākā kontakta nodibināšanai starp visdažādāko drabinieku nogrupējumiem. Pie tam šajās «Baltijas nedēļās» atsevišķās konferencēs apspriežamie jautājumi, ciktālu tiem ir vispārēja nozīme, dabū plašāku izpausmi, kas var dot jaunus ierosinājumus. Tā «Baltijas valstu mātes un bērna aizsardzības komitejas» lēmumi 1937. gada kongresā Tallinnā deva iemeslu tautu sadarbības kongresam 1938. gada dienas kārtībā likt svarīgo dabīgā pieauguma problēmu Baltijas valstīs. Šinī gadījumā šī pati aizsardzības komiteja «Baltijas nedēļā» Kauņā starp citiem jautājumiem pārrunās arī starptautiskās bērnu palīdzības biedrības (Ženēvā) ierosinājumu par bērnu aizsardzību varbūtēja kara gadījumā.

Tautu sadarbības kongresu ideja pelna, ka viņa atrastu visdzīvāko atbalsu visplašākos iedzīvotāju slāņos un vispirmā kārtā intelīģences aprindās un mūsu nākotnē — visu triju tautu jaunatnē.

O. Nonats

Viienda Balti rahvaste kongressi puhul

Üldise poliitilise pinge õhkkonnas, kus suurriikide relvastusvõistlus, tundub, varjab kõik teised huvid ja kus «agressioon» ning «piiramispoliitika» on aktu-aalsemad päevaküsimused, sellised asjad nagu rahvaste koostöö kongresside korraldamine kõlavad juba üsna paradoksaalselt. Ja siiski kolm Balti rahvast —

eestlased, lätlased ja leedulased — korraldavad selliseid kongresse juba regulaarselt viiendat aastat, tõendades sellega, et on veel kohti maailmas, kus ka üldise rahutuse ja ärevuse ajal on võimalik rahulik töö endi kodus, kui ka koostöö naabrite vahel, edustades sellega üldise rahu arengut.

Pärast esimest sellist kolme rahva koostöö kongressi Riias 1935. aastal «Kuukiri» kirjutas:

«Koostööbüroo võib küll omal esimesel tegevuse aastal ülesnäidata ainult üht silmapaistvamat tööd, nimelt kolme Balti rahva kongressi kokkukutsumist, kuid oleks liig varajane ütelda, et ka see töö ei ole jätnud tunduvaid jälgi Balti rahvaste vaimsesse lähendamisse. Seda küll mitte oma ulatuselt, kuid oma sügavuselt, oma tõise lähenemisega vaimsete küsimuste arutamisele, tuleviku teede tähistamisele ja ühise taktika valikule, on esimene kõige kolme rahva kongress meid viinud välja senisest hoolimatusest ja ühekülgisusest ning suurel määral tugevndanud koostöö ülesanneteks. Meie parimad professorid - ajaloolased, tulles kongressile uute dokumentaalselt tõendavate teadete meie esivanemate koostööst, on ühtlasi murdnud võõraste ajaloolaste avaldatud ja sügavalt juurdunud põhjendamata eelarvamised kohalikkude rahvaste ajaloolise vaenu ja vastolude kohta, mis nagu oleks nende rahvaste omapäraseks omaduseks mitte aga sissetulijate muulaste teadlikult harrastatud poliitiliseks abinõuks, mis peitus sõnades: killusta ja valitse. Ühes sellega tasandatakse suurel määral koostöö ajaloolisi aluseid uutes poliitilistes oludes.

Samuti selged ja sügavalt järelemõeldud tunnustusi avaldasid kongressil asjatundjad hariduslise ja kultuurilise koostöö alal, ning nende arvamiste põhimõtte oli see, et kultuurilises koostöös peame minema käsikäes, ning et nimelt sel alal peab sündima kõige elavam väärtuste vahetus, mis soodustab kõige suuremal määral ka poliitilist ja majanduslikku koostööd.»

Aja käigus areneb ka kongresside sisu, tahtes alati olla ajakohane, elunõuete kohane. Suurema kontsentratsiooni saavutamiseks teadlikult vähendatakse käsitletavate temade arvu. Kui esimesel kolmel kongressil esitatud referaatide üldarv oli 20, s. o. keskmiselt peaaegu 7 referaati iga kongressi kohta, siis alates teist kongresside tsüklist, nende referaatide arv on vähendatud poole võrra ja nüüd on muutunud põhimõtteks, et referaatide

arv ei tohi ületada kolme — ühekaupa igast riigist. Eelmisel Riia kongressil olid referaadid seotud koreferaatidega, nüüd Kaunases asendavad koreferaatide vabapiirdelised läbirääkimised, mille eesmärgiks on kongressi arutelude elavamaks muutmine.

Muudatused oma sisult lähevad ses suunas, et kõik deklaratiivne jääb tagaplaanile, kuna esiplaanil on praktiline, konstruktiivselt ülesehitav.

Vaadeldes kongressi teemasid, võib seal märgata ka kordumist. Kuid seda ei pea kartma, kuna ükski sügavam idee ei teostu korraga ja kuni kord ülesseatud eesmärk ei ole saavutatud on nõue selle kordamiseks otse hädavajalik. Konstateerides kahtlematu tulemusi rahvaste koostöö väljal ning üle kõige kõikide vaimsete väärtuste vahetuses, peab ühtlasi tunnistama, et see protsess ei ole veel läinud süstemaatilistesse rööbastesse, mille juures tuleb veel töötada. Samuti veel täiesti korraldamata on peamine eeldus, vaimsete väärtuste vahetuse soodsaks arenguks — ühise keele küsimus. Kõik need küsimused kuuluvad ka viienda Kaunase kongressi päevakorda.

Vägagi tähtis asjaolu neil rahvaste lähendamise kongressidel on isikliku kontakti väljakujunemine. Nii pärast eelmist Kaunase kongressi 1936. a. kirjutas «Kuukiri».

«Kongressi auditoorium on rahvaste lähendamiskokkutulekute tähtsaks närviks. Kuid mitte ainsaks ega ka peamiseks. Tagasisõidul ühises vagunis oli vaja vaid tähele panna ekskursantide elavaid vestlusi, kus vahetati muljeid, millised omatud Kaunases veedetud paaril päeval. Kui palju seal uut nähtud, kuulnud ja kogetud! Millised tähelepanekud teise rahva elust-olust, kommetest; kui palju seal omatud ainet ja tugipunkte otsuste tegemiseks ja võrdlemiseks oludega enda kodus! Üldine otsus — ülihuvitav ja õpetlik reis, mille lõpptulemusena — küll uuendatud vanu tutvusi, küll soetatud sootumaks uusi, algatatud uusi plaane ning tekkinud uusi võimalusi.»

Eriti suure tähtsuse selle isikliku kontakti loomises ja tugevdamises eviib «Balti nädal», mis juba mõne aasta eest

on saanud koostöö kongressi alaliseks seltsiliseks. Neis hoopis iseseisvais konverentsides küll enamalt jaolt kohtuvad vaid oma kutseala tegelased ja ametnikud, kes tunnevad huvi kitsapiirdelistest eriküsimustest, kuid nende nõupidamiste üheaegsus annab palju võimalusi sügavama kontakti loomiseks väga mitmesuguste tegevusalade ametnikkude rühmituste vahel. Seejuures veel «Balti nädala» erikonverentsidel käsitledavad küsimused, kuivõrd neil on üldine tähtsus, evivad laiemal kõlapinna, mis võib olla uute algatuste lähteks. Nii «Balti kiikide ema- ja

lastekaitse komitee» otsused 1937. aasta kongressil Tallinnas põhjustasid tähtsa Balti rahvaste loomuliku juurdekasvu probleemi asetamise 1938. aasta rahvaste kongressi päevakorda. Käesoleval juhul sama komitee «Balti nädalal» Kaunases, arutleb ka rahusvahelise lastekaitse ühingu (Genfis) algatust laste kaitsest sõja puhul.

Rahvaste koostöö kongresside idee peaks leidma elavaimat vastukaja kõige laiemates elanikkude kihtides ja esijoones haritlaskonnas ja meie tulevikus — meie kolme rahva noorsoos.

V. Soblis,

Lietuvas izglītības ministrijas kulturas departamenta direktors.

Baltijas tautu sadarbība un skolu jaunatne

Baltijas valstu sadarbība mūsu dienās tik ievērojami izplatījusies atsevišķās dzīves nozarēs — politikā, saimniecībā, kultūras dzīvē un pat reliģijā (te es domāju, piemēram, saites, kuras Lietuvas evaņģēliskā baznīca uztur ar Latvijas un Igaunijas evaņģēliskām baznīcām), ka tā tiešām diezgan dziļi ieaugusi atsevišķās sadarbībā saistīto tautu sabiedrības aprindās. Nav, piemēram, lietuvja, ne profesijas, ne vecuma ziņā, sākot no skolas vecuma, kuram Baltijas tautu sadarbības ideja būtu sveša, vai kuri būtu šīs idejas neskārti. To pašu var teikt par Latviju un Igauniju. Runājot par jaunatni, konkrētāk — runājot par to jaunatni, kas apmeklē pamatskolu, kas mācas ģimnazijās, studē universitatēs un citās augstākās mācības iestādēs, nākas konstatēt un uzsvērt, ka mūsu dienās šai jaunatnei Baltijas valstu sadarbības ideja ir pazīstama un tuva. Man tepat acu priekšā stāv vēl neizsludināti Lietuvas pamat- un vidusskolu vēstures un ģeografijas programu projekti, un tajos bagātīgi ierakstīti jautājumi no Latvijas un Igaunijas vēstures un ģeografijas. Tā tad tām ziņām, kādas sniedzamas tagad, tām jūtām, kādas arī tagad modina mūsu skolās Latvijas un Igaunijas

neatkarības svētku laikā un citos gadījumos, pievienosies jauni fakti un jaunas izdevības kopēju jūtu izpaušmei. Tai pašā virzienā, bez šaubām, iet arī Latvijā un Igaunijā. Gluži nesen, pagājušā mēnesī Kauņā notikušajā kopējā Baltijas valstu studentu, saīsināti sauktā SELL konferencē ieradusies studējošā jaunatne parādīja lielu un dziļu Baltijas tautu sadarbības idejas saprašanu un novērtēšanu. Akadēmiskajai jaunatnei netrūka ne auksta saprāta, ne sajūsmas pilnas gatavības, atskatoties uz visu Baltijas tautu pagātnes kopējiem pārdzīvojumiem un kopējiem centieniem nākotnē, vēl reizi parādīt un pasludināt pasaulei Baltijas tautu vienību un solidaritāti.

Izteiksmīgs fakts ir tas, ka jau tagad katru gadu skolu jaunatnei ir daudz izdevību kā savstarpējai sadarbībai, tā savstarpējiem apmeklējumiem, iepazīstoties un iegūstot ziņas vienam par otru. Ir fakts, iegūstot ziņas vienam par otru. Ir fakts, ka skolu jaunatnē veidojas Baltijas valstu vienotas solidaritātes un saprašanās gars. Jau kopš ilgāka laika skolu jaunatnei rīko kopējas vasaras nometnes. Tādas nometnes organizē arī šogad. Lietuvā uz tām gaida viesus ir no Latvijas, ir no Igaunijas.

Lietuvā veselu rindu nometņu jaunatnei rīko arī Fiziskās kulturas kamera un atsevišķas organizācijas, kurās tāpat katru reizi ielūdz citu Baltijas tautu jaunatni. Skolu, tāpat arī citai jaunatnei ir daudz izdevības satikties, sanākot kopā sportā, dažādās sacensībās un spēlēs.

Pārejot uz intelektuālo un tūrisma nozari, jāatzīmē tas pats — pastāv ir parasta sarakstīšanās skolu starpā, ir albumu apmaiņa, ekskursijas, savstarpēji apciemojumi svētkos un svinībās u. t. t. Akadēmiskai jaunatnei intelektuālās sadarbības organizācija sākusi organizēt informatīvus kursus vasaras laikā. Pagājušā vasarā šādi kursi notika Kauņā un Klaipēdā. Tānī ieradās krietns skaits studentu no Latvijas un Igaunijas, bija arī viesi no Somijas un Zviedrijas. Jāpiemin tāpat daudzās Baltijas studentu korporācijas universitatē un citās augstākās mācības iestādēs, kur pastāvīgi uztur un veicina apņemšanos paplašināt un padziļināt Baltijas tautu vienību. Ir atsevišķas studentu organizācijas, kas nodibinājušas sakarus starp Rīgu, Tallinnu un Tartu un ir pat noslēgušas savstarpējas sadarbības līgumus. Zināms arī, ka studenti laiku pa laikam viesojas vieni pie otriem, un šī viesošanās ieguvusi dažādus veidus, no parastiem apmeklējumiem līdz braucieniem ar koriem, referātiem un t. t. Te gribētu atzīmēt savstarpējo Kauņas un Rīgas konservatoriju sadarbību. Tā arī šogad Kauņas konservatorijas audzēkņi bija ieradušies pie saviem Rīgas konservatorijas draugiem un deva atklātu koncertu. Tādu fakti nav mazums; tie visi rāda, ka Baltijas tautu vienība skolu jaunatnes starpā ir ne tikai dzīva, bet ka tai ir arī ļoti reāls un ļoti plašs lauks, lai šī vienība izplatītos un augtu. Paturot to prātā, katru reizi, sapulcējoties ap lielo Baltijas vienības ideju, nevar nepieņemt vērību jaunatnei, sevišķi skolu jaunatnei, kas aptver sevī visas nākotnes cerības un ar savu pastāvīgo intelektuālo augšanu tiešām var apzināti izprast vienības reālo nozīmi un apzinīgi sagatavoties tautu tuvināšanas darbam. Pieaugušiem, kas patlaban strādā praktisku vai teoretisku Baltijas tautu vienības darbu, tādēļ nākas

piegriezt sevišķu vērību skolu jaunatnei, uzturot un paplašinot Baltijas tautu sadarbību.

Zinot, ka darbā ar jaunatni liela un izšķiroša nozīme ir specifiskām, tikai jaunatnei piemērotām akitvitātes formām un specialām, tāpat tikai jaunatnei derīgām sabiedriskā darba metodēm, griežoties pie tās, jārikojas uzmanīgi un jāpiedāvā tai tikai tāds darbs, kas reāli atbilst tās garam, tās psihiskam novirzienam un tās dvēseles tieksmēm. Jaunekļa psiholoģija katrā sabiedriskā ideālā prasa attiecīgu pacelšanos augstāk par parastām un ikdienišķām lietām, prasa pastāvīgi sašprindzinātu enerģisku akciju, dinamismu un prieku, vārdu sakot, visu to, kas aizkustina un iepriecina un sagādā izdevību kustēties un priecāties. Tādēļ, kā to labi zinām, tiklīdz jaunatne tai domātā akcijā neatrod augstāk minēto elementu, viņa no tās novēršas vai jūtas tajā vilusies.

Tādēļ, pētījot jaunatnes dalības jautājumu Baltijas tautu vienībā un sadarbībā, jāmeklē tāds saturs un tādas metodes, kas specifiski piemērotas jaunatnei. Tagad visās zemēs jaunatnes aktivitātei piemēro veselu rindu izmēģinātu metodu, līdzekļu un aktivitātes formu. Tā, piemēram, sports, kopējas nometnes, ekskursijas, savstarpēji apciemojumi svētku un svinību gadījumos, kursi, kongresi, konferences, sanāksmes, tāpat dažāda veida savstarpēja apmaiņa ar studentiem un skolēniem: studiju laikā — skolās un (atvaļinājumu) brīvlaikā — ģimenēs, tā ir dažāda lietderīga prakse profesijās, ko nostrādā svešu zemju darbnīcās vai iestādēs. Gandrīz visu to piemēro vai gatavojas piemērot arī Baltijas tautu jaunatnei. Par to liecina arī mūsu augšā minētie konstatējumi. Bet jāsaprot, ka šinī nozarē mēs neesam izmantojuši visas metodes un visus līdzekļus. Un viss, kas tiek darīts, labāk sākot, kas notiek, tas notiek neorganizēti, visbiežāk pēc pašas skolas jaunatnes iniciatīvas, tādēļ, ka skolu jaunatnes aktivitātes lietā Baltijas vienībai nav vienas galvenās, visām trim tautām sakopotas iniciatīvas. Man gribētos likt priekšā nodibināt pie Baltijas tautu sadarbības biroja speciālu galveno organu, kas

pastāvīgi un metodiski organizētu Baltijas tautu skolu jaunatni Baltijas tautu un valstu vienības idealam un šī ideala sa-
sniegšanai izlietotu visas modernās meto-
des un līdzekļus, izlietojot pašreizējās tik
plašās šīs nozares iespējas. Skolu jau-
natne Baltijas valstīs taču sastāda krietnu
skaitli. Tā pēc 1937. gada statistikas re-
dzam, ka Igaunijā pamatskolās mācījās
106.025 bērni, vidusskolās 16.421 skolēns,
augstākās mācības iestādēs — 1.808, arod-
skolās — 9.980, skolotāju sagatavošanas
iestādēs — 148, universitātēs — 3.513, ci-
tās augstākās mācības iestādēs 403. Lat-
vijā tai pašā laikā mācījās pamatskolās
218.042 skolēni, vidusskolās 15.881 sko-
lēns, skolotāju sagatavošanas iestādēs
1.490, specialās skolās 12.481, universita-
tē un augstākās skolās — 6.802. Lietuvā
— pamatskolās 180.016 skolēnu, vidus-
skolās 21.585, specialās — 3.301, universi-
tatē un citās augstākās skolās 3.987. Visās
trijās Baltijas valstīs tanī gadā pamat-
skolu skolēnu skaits bija vairāk kā pus-
miljons — 504.083, vidus- un citās skolās
skolēnu — 83.095, universitātēs un aug-
stākās mācības iestādēs studentu 14.302.
Līdz pēdējam laikam šie skaitļi vēl pieau-
guši. Skaidrs, ka tā ir vesela intelektuala
armija, kas ar savām zināšanām un inte-
ktualo prasmi izlems mūsu tautu un
valstu nākotni. Varbūt nekad nav bijis
tik svarīgi griezties pie šīs jaunatnes, kā
šīnīs ipatnējos starptautiskās dzīves lai-
kos, aicinot to apvienoties un būt noska-
ņotai jo uzņēmīgāk par Baltijas tautu un
valstu vienības ideju.

Skolu jaunatnei, kaut arī tai ir savas
atsevišķas sabiedriskas vienības, kuras
brīvi var ievilkt plašākā sabiedriskā dar-
bā, tomēr vispirmā kārtā ir sava organiza-
cija, kas saucas skola. Pulcināt Baltijas
vienības idejā skolu jaunatni ir aicināt
talkā pašu skolu. Bet, vēloties ievilkt
skolu jaunatni Baltijas vienības talkā tie-
šāk un sekmīgāk, nākas paturēt prātā —
no vienas puses oficiālo skolu vadību, no
otras puses — skolu vadītājus — skolotā-
jus. Bez viņu skaidras piekrišanas un re-
alas ievilkšanas darbā ne tikai nevar būt
nodrošinātas sekmes, bet vispār nevar būt
pat tāda darba sākuma.

Skolu vadība noteic izglītības iekārtu.
Tā noteic arī audzināšanas virzienu un
audzināšanas garu. Tā var ierakstīt pro-
gramās Baltijas tautu vienībai vajadzīgus
mācīšanas un audzināšanas elementus,
mudināt jaunatni uz sadarbību, ekskur-
sijām, var atvieglot skolu jaunatnei tās
mazās valutas operācijas. Pie šī gadiju-
ma gribas pasvītrot, ka pēc manā rīcībā
esošiem datiem patlaban skolu jaunatne
no citām Baltijas valstīm ierodas Lietuvā
mazāk, nekā no Lietuvas citās Baltijas
valstīs. Skolu vadībām pašām būtu jāiz-
lemj, kā sniegt atvieglinājumus šīnī ziņā.
Šīnīs laikos tik svarīgā nozarē kā izglītība
vajadzētu ciešākas visu triju valstu sadarbī-
bas. Būtu lietderīgi katru gadu sasaukt
Baltijas valstu vispārējās izglītības konfe-
rences, kurās būtu pārstāvētas triju valstu
izglītības ministrijas un kas oficiāli un
praktiski papildinātu tagad ikgadējās
Baltijas valstu intelektuālās sadarbības
konferences. Domāju, piemēram, par
skolas grāmatu, sevišķi vēstures un ģeo-
grafijas, revīziju, kas jau daudzkārt pare-
dzēta, bet kuras izpildīšana arvien atlikta;
tāpat būtu jāvienojas par plānveidīgu no-
teikta veida apmaiņu ar skolotājiem, pro-
fesoriem, studentiem, skolēniem, darbi-
niekiem, kas dodas iegūt stažu savā spe-
cialitātē. Nav tā, ka nebūtu iespējams
meklēt veidus izglītības iekārtas, mācības
gadu skaita, programmu, skolu tipu saska-
ņošanai, sadalīšanai pēc specialitātēm.
Citas valstis, ar mazāk ciešu kopdarbību,
pat stipri attālas ģeogrāfiskā ziņā, noslēdz
savā starpā tā saucamos kultūras līgumus.
Baltijas valstu starpā tāda līguma jautā-
jums ir vēl tikai projekta stadijā.

Runājot par skolotājiem, viņu loma
Baltijas jaunatnes talkas darbā ir visiem
saprotama. Pirms desmit gadiem starp
Lietuvas, Latvijas un Igaunijas skolotā-
jiem bija nodibināts pat organizatorisks
kontakts un izpaudās daudz pedagoģiska
idealisma un nodošanās Baltijas vienības
idejai. Tagad ar lielu prieku nākas ap-
sveikt patlaban Kauņā notiekošo kopējo
Lietuvas, Latvijas un Igaunijas muzikas
skolotāju konferenci, kas, cerēsim, būs
pienācīgs paraugs nākotnei.

Paturot prātā mūsu kopējos uzdevumus, kas aptver skolu jaunatnes noskaņošanu un audzināšanu attiecīgā virzienā, jānovērtē katra skolotāju iniciatīva šīnī nozarē. Šī iniciatīva var tikt stiprināta kopējiem metodoloģiskiem un pedagoģiskiem ideāliem. Jāsaka, ka kopēju jaunatnes audzināšanas sistemu, kopējas pedagoģikas un kopējas filozofijas meklēšana Baltijas valstīm ir netālas nākotnes lieta. Vienības idealisms un solidaritate, neatkarības ideja, uzpurēšanās par visu to, kas stiprina šo vienību, neatkarību un brīvību, jau tagad ir tie principi, uz kuriem pamatojas visa Baltijas tautu un valstu vienotības akcija.

Tā tad Baltijas valstu un tautu vienības un sadarbības idejai skolu jaunatnes starpā ir plašs darba lauks. Te viņa aug un tai ir visas iespējas laist saknes jo dziļi. Papētijot šīs iespējas, šķiet, ka vispirms

šīnī darbā vajaga vairāk sistēmas un plānveidības. Patiešām rodas jautājums, vai šai vajadzībai nevarētu pastāvēt speciāls orgāns, kurā ietilpst visu triju valstu ievērojami un vadoši pedagogi. Skolu jaunatnes sadarbības veicināšanai būtu lietderīgi strādāt kontaktā ar skolu vadību, kā arī ievilkt šai darbā skolotājus - audzinātājus.

Vispār, runājot par jaunatni, jāaicina sparīgāk un intensīvāk tiekties pēc kopējā Baltijas mērķa. Jaunatne arvien gatava iet tur, kur ir ideāls, pašuzpurēšanās, tautu brīvība. Gādāsim tikai, lai sevišķi šī intelektuālā, skolu jaunatne apzinīgi pazītu visas tās visrealākās tieksmes un visus tos mūsu dzīves telpas centienus, kas nodrošina neatkarīgu valstisku un vienotu sabiedroto nākotni Lietuvai, Latvijai un Igaunijai.

V. Soblis,

Leedu haridusministēriumi departemangu direktor.

Balti rahvaste koostöö ja koolinoorsugu

Balti rahvaste koostöö on meie päevil muutunud nii laiaulatusliseks üksikutel elualadel - poliitikas, majanduses, kultuuri elus ja isegi usulisel alal (siin ma mõtlen, näiteks, sidemeid, milliseid on sõlminud Leedu evangeeliumi kirik Lāti ja Eesti evangeeliumi kirikutega), et see tõeppolest on küllalt sügavaid juuri ajanud üksikutesse koostöhe rakendunud rahva-kihtidesse. Ei leia, näiteks, leedulast, ei kutsealaliselt ega vanuselt, alates koolieast, kellele oleks võõras Balti rahvaste koostöö idee, või kes oleks puudutamata sellest ideest. Sama võib öelda ka Lāti ja Eesti kohta. Kõneldes noorsoost, konkreetselt — kõneldes õppivast noorsoost algkoolides, gümnaasiumes, ülikoolides ja teistes kõrgemates õppeasutustes, peab konstateerima ja rõhutama, et meie päevil on Balti riikide koostöö idee sellele noorsoole tuttav ja lähendane. Veel siinsamas mu silmi ees on alles väljakuulutamata Leedu alg- ja keskkoolide ajaloo ja geograafia programmide projektid,

ning neis oli rikkalikult ettenähtud küsimusi Lāti ja Eesti ajaloo ning geograafiast. Nii siis neile andmeile, milliseid levitatakse nüüd, neile tunnetele, milliseid ka nüüd äratatakse meie kooles Lāti ja Eesti vabanduspäevada puhul ja teistel juhtudel, lisanduvad uued tõigad ja uued võimalused ühistunde esiletõstmises. Samas suunas, kahtlematult, läheb ka Lāti ja Eesti. Alles hiljuti Kaunases asetleitud ühisest Balti riikide üliõpilaste, lühidalt nimetatud SELL, konverentsist osavõttev noorsugu näitas üles suurt ja sügavat Balti rahvaste koostöö idee mõistmist ja hindamist. Akadeemilisel noorsool ei puudunud kainet mõistust, ega vaimustusrikast küpsust veel kord, vaadates tagasi kõigi kolme Balti riigi mineviku ühistele üleelamustele ja ühistele, näidata ja kuulutada maailmale Balti rahvaste ühtekuuluvust ja solidariteeti.

Paljuütlev tõik on see, et juba nüüd iga aasta on koolinoorsool palju võimalusi nii omavaheliseks koostööks, kui ka vas-

tastikusteks külastusteks, tutvudes ja evides teateid üksteisest. On tõsiasi, et koolinoorsoos areneb Balti riikide ühise solidariteedi ja sõpruse vaim. Juba kauemat aega korraldatakse koolinoorsoole ühiseid suvilaagreid. Selliseid laagreid organiseeritakse ka tänavu. Leedus oodatakse sinna külalisi nii Lätist, kui ka Eestist. Leedus korraldab noorsoole terve rea laagreid ka Füüsilise kultuuri koda ja üksikud organisatsioonid, kuhu samuti igakord palutakse teiste Balti rahvaste noorsugu. Kooli, kui ka muul noorsool on palju kokkusaamise võimalusi, küll spordis, mitmesugustes võistlustes ja mängudes.

Minnes üle intellekti ja turismi aladele, peab tähendama sama — püsib niihästi harilik kirjavahetus koolide vahel, kui ka albumite vahetus, ekskursioonid, vastastikused külaskäigud pühade ja pidustuste puhul jne. Intellektuaalse koostöö organisatsioon on hakanud organiseerima akadeemilisele noorsoole informatiivseid suvekursusi. Möödunud aastal korraldati selliseid kursusi Kaunases ja Klaipedas. Säält võttis osa ka kenake arv üliõpilasi Lätist ja Eestist, oli ka külalisi Soomest ja Rootsist. Samuti peab mainima paljuid Balti riikide üliõpilaskorporatsioone ülikooles ja teistes kõrgemates õppeasutustes, kus järjekindlalt hoitakse alal ja soodustatakse püüdlust avardada ja süvendada Balti rahvaste tegevust. On mõningaid üliõpilasorganisatsioone, millised on sõlminud sidemeid Riia, Tallinna ja Tartu vahel ja on isegi kirjutanud alla omavahelise koostöö lepinguid. Muidugi teada, et üliõpilased vahetevahel külastavad üksteist ning need külaskäigud on kujunenud mitmekesisteks, alates tavaliste külaskäikudega kuni laulukooride külalissõitudeni referaatideni jne. Siin tahaks mainida Kaunase ja Riia konservatooriumite omavahelise koostööd. Nii ka tänavu Kaunase konservatooriumi õpilased olid saanud külla oma Riia konservatooriumi sõpradele ja esinesid avaliku kontserdiga. Selliseid tõiku ei ole vähe; need kõik näitavad, et Balti rahvaste ühtekuuluvuse tunne on koolinoorsoos mitte ainult elav, vaid, et see evib siin ka vägagi reaalse

ja üsna laialdase pinna, et levida ning kasvada. Pidades seda silmas, iga kord, peatudes või kogudes suure Balti ühisuse idee ümber, ei või tähelepanuta jätta noorsugu, eriti koolinoorsugu, milline mahutab endas kogu tuleviku lootused ning oma alalises intellektuaalses kasvamisest võib tõeliselt ja teadlikult mõista ühisuse reaalsust tähtsust ning teadlikult valmistuda selleks tööks. Täiskasvanuil, kes praegu töötavad praktilist või teoreetilist Balti rahvaste ühisuse tööd tuleb seepärast erilist tähelepanu pöörata koolinoorsoole, hoides alles ja avardades Balti rahvaste koostööd.

Teades, et noorsoo kasvatustöös suure ja otsustava tähtsuse evivad erilised, ainult noorsoole kohastatud aktiviteedi vormid ja spetsiaalsed, samuti ainult noorsoole kohased seltskondliku töö meetodid, peab pöördudes noorsoo poole, toimima ettevaatlikult ja pakkuma talle ainult sellist tööd, mis reaalselt vastab noorsoo vaimule, selle psüühilistele suunitlustele ja hingelistele püüdlustele. Nooruri psüüholoogia nõuab igas seltskondlikus ideaalis vastavat tavaliste, igapäevaste asjade ületamist, nõuab alaliselt pingulolevat energilist aktsiooni, dünamismi ja rõõmu, ühe sõnaga, kõike seda, mis kisub kaasa ja valmistab rõõmu ning annab liikumise ja rõõmutsemisvõimalusi. Seepärast, nagu see meil hästi teada, niipea, kui noorsugu talle mõeldud aktsioonis ei leia ülalmainitud elemente, pöördub ta sellest kõrvale või tunneb selles pettumust.

Seepärast, uurides noorsoo osavõtu küsimust Balti rahvaste ühisuses ja koostöös, peab otsima sellist sisu ja meetodeid, millised oleks spetsiifiliselt noorsookohased. Nüüd kõikides maades kohandatakse noorsoo aktiviteedile suuremal arvul katsetatud meetodeid, vahendeid ja aktiviteedi vorme. Nii, näiteks, sport, ühislaagrid, ekskursioonid, vastastikused külaskäigud pühade ja pidustuste puhul, kursused, kongressid, konverentsid, nõupidamised, samuti mitmesugune vastastikune üliõpilaste ja õpilaste vahetus: õppeajal — koolides ja vaheaegadel — perekondades, see on mitmekesiseks kasulikuks kutsealaliseks praktikaks, mis töötab võõra maa töökodades või asu-

tustes. Peaaegu kõike seda kohandatakse või valmistatakse kohandama ka Balti rahva noorsoole. Seda tõendavad ka meie ülalmainit konstateeringud. Kuid peab ütleva, et sel alal ei ole meie ära kasutanud kõiki meetodeid ja kõiki vahendeid. Ja kõik, mida tehakse, õigemini öeldes, mis sünnib, see sünnib organiseerimatult, kõige sagedamini koolinoorsoo enda initsiatiivil, kuna koolinoorsoo aktiviteedi asjas Balti ühisusel puudub juhtiv, kõigil kolmel rahval kooskõlastatud initsiatiiv. Ma tahaks esitada ettepanekut luua Balti rahvaste koostöö büroo juurde eriline keskorgan, mis alatasa ja meetoodiliselt organiseeriks Balti rahvaste koolinoorsugu Balti rahvaste ja riikide ideaali vaimus ja selle ideaali saavutamises kasutaks kõiki moodsad meetodid ja vahendid, kasutades praeguseid nii laialdasi selle ala võimalusi. Kooli noorsugu moodustab Balti riikides kenakese arvu. Nii 1937. a. statistika näitab, et Eesti algkoolis õppis 106.025 last, keskkoolis 16.421 õpilast, kõrgemates õppeasutustes 1808, kutsekoolis — 9980, õpetajate ettevalmistusasutustes — 148, ülikoolides — 3513, teistes kõrgemates õppeasutustes 403. Lätis samal ajal õppis algkoolis 218.042 õpilast, keskkoolis — 15.881, õpetajate ettevalmistusasutustes — 1.490, erikoolides — 12.481, ülikoolis ja kõrgemates õppeasutustes — 6.802. Leedus — algkoolis — 180.016, keskkoolis — 21.585, erikoolis — 3.301, ülikoolis ja teistes kõrgemates õppeasutustes — 3.987. Kõigis kolmes Balti riigis oli 1937. aastal algkooli õpilasi üle poole miljoni — 504.083, keskkoolis — 83.095, ülikoolis ja teistes kõrgemates õppeasutustes — 14.302. Viimasel ajal on need arvud veelgi tõusnud. On selge, et see on terve intellektuaalne armee, kes oma teadmistega ja intellektuaalse oskusega otsustab meie rahvaste ja riikide tulevikku. Vahest pole kunagi olnud nii tähtis pöörduda selle noorsoo poole, kui neil iseäralistes rahvusvahelise elu aegadel, kutsudes seda ühinemisele ning kindlale häälestumisele Balti rahvaste ja riikide ühisuse idee vaimus.

Kuigi ka kooli noorsool on omad erilised seltskondlikud üksused, mida vabalt

saab tõmmata avaramasse seltskondlikku tõe, siis ometi on tal esijoones oma organisatsioon, mida kutsutakse kooliks. Koguda Balti ühisuse idee ümber kooli noorsugu - on rakendada kooli sellesse tõe. Kuid, soovides tõmmata koolinoorsugu Balti ühisuse tõe otsesemalt ja tulemusrikkamalt, peab pidama meeles — ühelt poolt ametlikku koolide juhatust, teiselt poolt — koolitöö juhatajaid - õpetajaid. Nende selge nõusolekuta ja reaalselt tõe tõmbamata mitte ainult ei või olla kindlustatud edu, vaid üldse ei saa olla sellise ürituse algust.

Koolide juhtkond määrab haridustöö korra. See määrab ka kasvatuse suuna ja vaimu. See võib kirjutada programmi-desse Balti rahvaste ühisusele vajalikke õppe- ja kasvatustöö elemente, ergutada noorsugu koostööle ja ekskursioonidele, võib hõlbustada koolinoorsool nende väikseid valuuta operatsioone. Siinkohal tahaks rõhutada, et minu kasutada olevail andmeil senini koolinoorsuga teistest Balti riikidest külastab Leedut vähem kui Leedu teisi Balti riike. Koolide juhtkonnad peaks ise otsustama, kuidas anda hõlbustusi ses suhtes. Praegusel ajal nii tähtsal alal nagu seda on haridusala oleks hädavajalik tihedam kõigi kolme riigi koostöö. Oleks kasulik iga aasta kutsuda kokku Balti riikide üldiseid hariduse konverentse, kus oleks esindatud kolme riigi haridusministeeriumid ja mis ametlikult ning praktiliselt täiendaks nüüdseid igaaastaseid Balti riikide intellektuaalse koostöö konverentse. Mõtlen, näiteks, kooliraamatute, eriti ajaloo ja geograafia, revideerimist, mis juba mitmel puhul ette nähtud, kuid mille täideviimine on ikka edasi lükatud; samuti peaks jõudma kokkuleppele plaanikindla õpetajate, professorite, üliõpilaste, õpilaste, amatnikkude vahetuse kohta, kes tahavad saavutada teatud astet oma spetsialiteedis. Ei ole nii, et ei oleks võimalik otsida teid haridustöö korraldamise, õppeaastate, programmide, koolitüüpide kooskõlastamises, jagamises spetsialiteetide järele. Teised riigid, kus koostöö ei ole nii tihe, isegi geograafiliselt kauge vahemaaga, sõlmivad nii nimetatud vastastikuseid kultuuri-lepinguid. Balti riikide vahel sellise le-

pingu küsimus on veel projekti staadiumis.

Kõneldes õpetajatest, — on nende osa Balti noorsoo töös kõigile mõistetav. Kümne aasta eest Leedu, Läti ja Eesti õpetajate vahel oli loodud isegi organisatoorne kontakt ning oli ilmne suur pedagoogiline idealism ning andumus Balti ühise ideele. Nüüd peab rõõmuga tervitama parajasti Kaunases toimuvat ühist Leedu, Läti ja Eesti muusikaõpetajate konverentsi, mis, loodame, kujuneb väärikaks tuleviku eeskujuks. Pidades silmas meie ühiseid ülesandeid, mis mahutavad endisse koolinoorsoo häälestamise ja kasvatamise vastavas suunas, tuleb hinnata igat õpetajate initsiatiivi selles suunas. See initsiatiiv võib saada tugevdatud ühiste metodoloogiliste ja pedagoogiliste ideaalidega. Peab ütlema, et ühiste noorsoo kasvatuse süsteemide, ühise pedagoogika ja ühise filosoofia otsing ei ole Balti riikidele kuigi kauge tuleviku asi. Ühise idealism ja solidariteet, iseseisvuse idee, endaohverdamine kõige selle eest, mis tugevndab seda ühisust, iseseisvust ja vabadust, on juba nüüdki nendeks põhi-

mõteteks, millele tugineb Balti rahvaste ja riikide ühtekuuluvuse aktsioon.

Nii siis Balti riikide ja rahvaste ühise ja koostöö ideel on koolinoorsoo laialdane võrsumispind. Siin võib ta kasvada ja ta evib kõiki eeldusi sügavaks juurdumiseks. Uurides neid võimalusi, tundub, et esijoones nõuab see töö rohkem süsteemi- ja plaanikindlust. Tõepoolest tekib küsimus, kas seks otstarbeks ei võiks olla eriorgan, kuhu kuuluks kõigi kolme riigi silmapaistvad ja juhtivad pedagoogid. Koolinoorsoo koostöö edustamiseks oleks kasulik niihästi töötada kontaktis koolide juhtkonnaga, kui ka tõmata sellese töö õpetajaid - kasvatajaid.

Üldse kõneldes noorsoost, peab esitama üleskutte hoogsamaks ja intensiivsemaks püüdluseks Balti ühise eesmärgi poole. Noorsugu on alati valmis minema sinna, kus on ideaale, endaohverdust, rahvaste vabadust. Hoolitseme vaid selle eest, et eriti see, intellektuaalne, koolinoorsugu teadlikult tunneks kõiki neid reaalsemaid püüdeid ja kõiki neid meie maaalalisi aspiratsioone, mis kindlustavad vaba riiklikku ja ühiselt liitlaslikku tulevikku Leedule, Lätile ja Eestile.

P. Randpõld,

Igaunijas dabas aizsardzības un tūrisma instituta vicedirektors.

Satiksmes attīstība starp trim Baltijas valstīm

Mana referata temats ir «Satiksmes attīstība starp trim Baltijas valstīm». Pie šī temata apskatīšanas, taisnību sakot, stājos ar zināmām bažām, jo man liekas, ka tas sasprindzinājums, ar kādu ne tikai Eiropa, bet arī aizokeana valstis seko notikumiem, kas pēdējā laikā risinājas, tas uztraukums par rītdienu, kas pilda sirdis ļaudīm visās zemēs, rada ne visai labvēlīgus apstākļus runāšanai par tādu tematu, kāds ir turisms, kaut arī starp tādām zemēm, kas atrodas cita ar citu mierīgās, draudzīgās un labu kaimiņu attiecībās. Kas vēlēšies atstāt savu māju un savu zemi brīžos, kad var rasties rūpes par savas dzimtenes likteni? To da-

rīs tikai ļoti nedaudzi. Gluži otrādi, visi, kas atradīsies ārpus savas valsts robežām, steigsies mājās, pārtraucot savu ceļojumu, ārstēšanos vai vienkārši atpūtu. Tam mēs visi esam bijuši liecinieki ne vienu reizi vien. Bet cerēsim, ka pērkons negraus, ka ekšējie apstākļi netraucēs mums piepildīt mūsu visu ceļšanos savstarpēji tuvāk iepazīties, jo vairāk tādēļ, ka mūsu valstu savienība ir vispirms idejiska rakstura savienība un kā tāda viņa savā pēdējā momentā balstās uz savu etisko pārliecību, virzot savus centienus uz ceļiem, pa kuriem sasniedzami kulturali, sociali un saimnieciski panākumi daudziem ga- diem uz priekšu.

Pēc pasaules kara notikumu viesuli izveidojušās patstāvīgās valstis, Lietuva, Latvija un Igaunija, ir saistītas kopējā liktenī un jo tuvāk mūsu zemju iedzīvotāji cits ar citu iepazīsies, jo drošāku mēs varam radīt mūsu nākotni un jo stiprāki mēs paliksim. Tādu pazišanos augsti vērtē arī mūsu valstu oficiālā diplomātija.

Jāpiezīmē, ka visas trīs mūsu valstis ir zemkopības zemes, un tirdznieciskie apgrozījumi starp viņām nav lieli. Bez tam mūs attālina rasas atšķirības, mēs visi runājam dažādās valodās; katram no mums ir sava diezgan ievērojama mākslinieciskā literatūra, bet, diemžēl, kaimiņš nav visai labi informēts par to, kas šai nozarē parādijies viņa kaimiņam; sevišķi bēdīgas lietas šai ziņā ir starp Lietuvu un Igauniju, gan pateicoties attālumam starp tām abām, gan no otras puses literatūras valodas nezināšanai, tāpat arī attiecīgiem tulkojumiem iztrūkstot (Lietuvai ar Igauniju nav pat kopējas robežas)... Neskatoties uz šādiem uz pirmo acu uzmetienu visai nelabvēlīgiem apstākļiem, mēs visi tiecamies tuvināties cits citam un jau no pirmajām mūsu valsts pastāvēšanas dienām meklējam ceļus uz ciešāku saprašanos un pazišanos, ne tikai politisku apsvērumu un aprēķinu dēļ, bet arī sekojot zemapziņas tiesmēm, kuru pamatā ir mūsu kopējā, vairāk vai mazāk attālā pagātne.

Sadarbības atdzīvošanos un savstarpēju iepazīšanos starp trijām Baltijas valstīm ievērojamā mērā veicināja dažādās sanāksmes, kā, piemēram, saimnieciskās, zemkopju, inženieru kongresi, pilnietas darbinieku, juristu, žurnālistu un citu apspriedes, tāpat arī sadarbības biroja darbs un tautu tuvināšanās kongresi, kas organizēti katrā valstī. Bet šo kongresu un sanāksmju dalībnieki sastāda tikai ļoti mazu daļu no visa katras valsts iedzīvotāju skaita un pie tam pieder grupām, kuras saista profesionālas intereses, tā tad lielā pilsoņu masa samērā maz piedalījies un piedalās mūsu starptautiskajā satiksmē. Tādēļ visa tālākā organizācijas darba enerģija, kas tiks veltīta tūrisma jautājumiem, jāvirza it īpaši uz to,

lai ievilkto šai kustībā un ieinteresētu par braucieniem pie kaimiņiem pēc iespējas lielāku iedzīvotāju skaitu, lai kopējiem spēkiem pārvarētu visus tos šķēršļus, kas stāv ceļā tādai satiksmei. Diemžēl, tādu preteškību nav maz un par tām runāsim vēlāk, bet jāpiezīmē, ka pirmie soļi šai virzienā jau sperti un Lietuvas, Latvijas un Igaunijas valdību pārstāvju konferencē, kuru sasauca uz Latvijas sabiedrisko lietu ministrijas tūrisma nodaļas iniciatīvu Rīgā šī gada 4. un 5. februārī, jau pieņemtas rezolūcijas, kas pasvītro nepieciešamību novērst tagadējās neērtības Baltijas valstu robežu pārbraukšanā, jo šie apgrūtinājumi kavē brīvu satiksmi.

Pirmajā vietā starp prasībām, kuras tagad uzstāda pārbraucot robežu, ir — pienākums iegādāties ārzemju pasi un konsularo vizu ar tiesībām izbraukt vai iebraukt. Par ārzemju pasi parasti ņem fiskālu nodevu, kas dažās valstīs ir tik liela, ka vidējo aprindu cilvēkam to gandrīz nav pa spēkam samaksāt. Bez tam par tiesībām iebraukt svešā valstī, par vizu, kas izdota kā garantija pret nevēlamu elementu iebraukšanu, tāpat bieži vien tiek ņemta krietna nodeva. Pirms pasaules kara, saimnieciskā liberalisma laikos, līdz 1914. gadam vizu sistēma gandrīz izzuda no apgrozības. Kas gribēja doties ceļojumā uz ārzemēm, tas paņēma sev kuģa vai dzelzceļa biļeti, naudu, cik tas katram bija iespējams, un devās ceļā, Neviena valsts (izņemot Krieviju) neinteresējās, kas jūs tāds esat, kādēļ braucat u. t. t. Tikai Krievijas pilsoņiem vajadzēja izņemt ārzemju pasi, lai legāli izbrauktu, tāpat arī ārzemniekiem, kas vēlējās iebraukt Krievijā. Pēdējos gados dažas valstis atcēlušas vizas, vai arī, paturot vizas, atcēlušas samaksu par tām, vai arī ievēdušas specialas lētākas vizas kurortiem u. t. t.

Bet ne visas valstis ir ar mieru to darīt. Dažām nodeva par ārzemju pasēm un vizām dod ievērojamus ienākumus, kurus zaudēt nebūtu patīkami. Citām augstās maksas par pašām līdzsvaru valūtas izdevumus izbraucienos pāri robežai. Trešajām, beidzot, vizas un pases ir nepieciešamas, lai regulētu masu emigrāci-

ju, ļaudīm meklējot jaunu dzimteni, kas dažreiz pieņem diezgan plašus apmērus.

Tūrisma politikas jautājumos jāuzskata par aksiomu tas, ka tūrisms — ir eksporta produkts, par ko valsts saņem valutu. Tālāk, jānostājas uz tā viedokļa, ka tūrismam starptautiskā satiksmē jābūt tikpat netraucētam un brīvam, kā satiksmē valsts iekšienē, jo starptautiskais tūrisms balstās uz savstarpēju saprašanos un, radot šķēršļus izceļošanai no savas zemes, tas var izsaukt tādu pat rīcību citās valstīs. Tādēļ tūristu nodevām jābūt, ja jau bez viņām nevar iztikt, tikai fiskālām, ne aizliedzamām, tas ir, tām jāapmierina tikai ienākumu intereses, bet nevis jārada mākslīgi šķēršļi izbraukšanai pār robežu, kaut vai savas zemes tūrisma veicināšanas interesēs vai lai radītu tā saucamo tūrisma aktīvo bilanci, tas ir lai izlīdzinātu zemē iebraukušo un no savas zemes izbraukušo skaitu.

Izņēmumi šajā vispārējā likumā ir tikai nedaudzas valstis, to skaitā arī Latvija un Igaunija, kuras jau kopš 1925. gada savstarpēji likvidējušas kā ārzemju pasi, tā vizu. Abu valstu iedzīvotāji pāriet robežu ar parastajām personas apliecībām, uz kurām ir ģimētie un pateicoties tādai ērtai satiksmes iespējai, kustība starp Latviju un Igauniju ir ļoti dzīva.

Mazliet citāda leģitimitācija kārtība pastāv arī satiksmē starp Igauniju un Somiju. Igaunijas un Somijas policijas iestādes izdod savas valsts pilsoņiem, katram bez jebkādiem šķēršļiem, tā saucamo «ceļa kartiņu», ņemot par to mazu maksu. Šī kartiņa derīga 6 mēnešus neierobežotam braucienu skaitam. Pēc šī termiņa notecēšanas var izņemt jaunu kartiņu. Analogiska kārtība pastāv arī starp Skandināvijas valstīm, Beļģiju, Holandi un dažām citām.

Ja satiksmē starp Latviju un Igauniju pasu formalitātes jau samazinātas līdz minimumam un nekādus traucējumus nevienam nesagādā, tad starp Lietuvu un pārējām Baltijas valstīm šis jautājums vēl gaida labvēlīgu atrisinājumu. Kaut gan savstarpēji vizas atceltas, tomēr vēl palicis pienākums iegādāties ārzemju pasi, par kuru tiek ņemta diezgan liela no-

deva, kuras lielums katrā valstī citāds. Ja mēs reiz esam uzņēmušies uzdevumu izpētīt ceļus, kā novērst šķēršļus, kas kavē ciešu satiksmi starp triju kaimiņu zemju tautām, mums jāpiezīmē, ka ārzemju pasu likvidēšana starp Lietuvu, Latviju un Igauniju būtu no teicamākiem ceļiem. Šī sanāksme var izteikt vēlēšanos, lai visu triju Baltijas valstu valdības apspriestu šīs reformas iespējamību. Bet man jāpiebilst, ka pašreizējais politiskais moments, kā man liekas, nav sevišķi izdevīgs šī jautājuma labvēlīgai atrisināšanai, jo to tautu masu kustība, par ko minēju jau augstāk, kas paniski meklē sev patvērumu citās zemēs, spiež šīs zemes lietot līdzekļus, kuriem ir aizlieguma raksturs, pie kādiem līdzekļiem pieskaitāms arī pienākums izņemt ārzemju pasas un uztrēt pastāvīgu robežu kontroli. Bet principā mūsu vēlēšanās būtu pieņemama un kad atkal reiz iestāsies normali laiki, var cerēt, ka pastāvošo kārtību revidēs, un jautājums tiks starptautiskā tūrisma attīstībai labvēlīgi atrisināts. Es domāju, ka triju Baltijas valstu pilsoņiem pie savu robežu pāriešanas būtu vēlams ievest tādu kārtību, kāda pastāv uz Latvijas un Igaunijas robežas šo valstu pilsoņiem: uzrādīt parastās personības apliecības (pases), kas apgādātas ar personas ģimētni.

Nākošais svarīgākais šķērslis, kas ievērojami apgrūtina satiksmi starp zemēm, ir valutas ierobežojumi, citiem vārdiem, aizliegums izvest naudas zīmes un vērtības vairāk par noteikto sumu. Šī summa bieži vien noteikta tik zema, ka līdzinājas pilnīgām aizliegumam. Mēs neiztirzāsim līdzekļus, kādus valdības izvēlējus savas zemes maksājumu līdzsvarošanas interesēs, bet tikai piezīmēsim, ka ļoti nedaudzas Eiropas valstis atļauj saviem pilsoņiem ņemt līdzī pāri robežu lielākas sumas, lielākā daļa atzinusi par nepieciešamu ierobežot kapitalu un vērtību izvešanu. Lai kontrolētu valutas izvešanu, ieviesta kārtība reģistrēt sumas, kas atrodas pie pasažiera, kad tas pārbrauc robežu, — tā ir tāda formalitāte, kas nerozē ne tikai valutas spekulāntus, bet arī pilnīgi lojālus un godīgus ceļotājus.

Baltijas valstīs vismazāk jūta valutas ierobežojumus Igaunijas pilsoņi, kas devās pāri robežai: katrs varēja ņemt līdzīgu valutu 200 kronas, un lielākas summas izvešanu varēja atļaut Igaunijas banka, kas atļauju deva samērā viegli.

Nav ticams, ka Baltijas valstīs tuvākajā nākotnē valutas ierobežojumus atcels. Bet lai tomēr atrastu iespējas savstarpējā tūrisma veicināšanai, varbūt varētu ieviest tūrisma kliringa sistemu, uz tiem pašiem pamatiem, kā to praktizē pie valstu savstarpējās preču apmaiņas tirdzniecībā. Es neapņemos šai jautājumā izteikt noteiktus priekšlikumus, jo to praktiskā izvešana dzīvē ir diezgan grūta, bez tam es nezinu, par cik turisms uz kliringa pamatiem saskan ar mūsu valdību finansu politiku, bet es atļaujos šo lietu nodot apspriešanai šīs dienas sanāksmei.

Nākošais, ja nevar teikt — šķērslis kustības attīstībai pa Baltijas valstīm un caur tām, tad tomēr katrā ziņā — liela neērtība ceļojošai publikai ir tās neskaitamās formalitātes, ar kādām pasažieri saduras uz mūsu triju valstu robežām, un proti: pasu, valutas un bagažas kontrole. It īpaši tiek apgrūtināti guļamvagonu pasažieri nakts vilcienos: saldā miegā iemigušu cilvēku modina, lai tas uzrādītu pasi, valutu un bagažu; kaut arī tas viss norisinājās varbūt samērā ātri un neuztraucoši, pasažiera stāvokli tas tomēr neatvieglina, jo ne katram izdodas pēc tam aizmigt otrreiz.

Par šīs kārtības atvieglošanu un maiņu ir runāts jau agrāk, bet, līdz ar priekšā stāvošo olimpiādi nākošajā gadā Helsinkos, šis jautājums uzpeldēja no jauna, un proti, uz Somijas valdības ierosinājumu, griežoties pie mūsu valdībām caur savām pārstāvniecībām Baltijas valstīs ar priekšlikumu, kurā lūdz atvieglināt pierobežas formalitātes visiem, kas brauc uz olimpiādi caur Baltijas valstīm, līdzīgi nakts satiksmei starp Vāciju, Dāniju un Zviedriju.

Šis jautājums mūs interesē ne tikai Helsinku olimpiādes dēļ, bet vispār kā viens no ceļiem satiksmes atdzīvināšanā kā starp pašām Baltijas valstīm, tā arī tranzīta kustībā no Eiropas uz Skandina-

vijas valstīm un vice versa. Runā, ka daudzo robežu un ar tām saistīto formalitāšu dēļ Eiropas publika izvairītos braukt piemēram uz Somiju caur Baltijas valstīm, bet izvēloties daudz garāko ceļu caur Zviedriju.

Kā pārorganizēt pastāvošo pierobežas formalitāšu izpildīšanu, lai pasažierus pēc iespējas mazāk apgrūtinātu? Šai jautājumā pie mums Igaunijā tiek apspriestas šādas iespējamības:

1. Valutas reģistrācijai jāieved visām Baltijas valstīm kopēja un savstarpēji atzīta valutas atļauja. Šo atļauju izdod tūristam un reģistrē pie viņa esošo valutu tajā mūsu valstu teritorijā, kurā viņš ierodas pirmajā no Vācijas vai Polijas, Zviedrijas vai Somijas, vienreizējam bezapstājas tranzīta braucienam. Mūsu Baltijas valstu iekšējās robežas valutas kontroli vairs neizdara, bet kontrole izdarama tikai pārbraucot pēc skaita pēdējās valsts robežu, pie kam tad valutas atļauja tiek atņemta. Tādas robežas ir: retumos Lietuvas ar Poliju un Vāciju, bet otrajā gala punktā Tallinna Igaunijā.

Pasažieris nodod valutas atļauju vagona pavadonim uzrādīšanai attiecīgajiem ierēdņiem iekšējās robežās, ja tas būtu vajadzīgs. Tādas atļaujas funkcijas jāattiecinā arī uz Lietuvas, Latvijas un Igaunijas pilsoņiem viņu savstarpējā satiksmē.

2. Lielā bagaža caurskatāma uz pirmās pēc skaita Baltijas valsts robežas, kuru tūrists pārbrauc, un aiztaisāma specialām savstarpēji atzītām attiecīgām plombām, kuras noņemamas izbraucot no valsts, kura pēc skaita ir pēdējā.

Rokas bagažu attiecīgie ierēdņi kontrolē braukšanas laikā. Šo bagažu var nodot vilciena pavadonim kopā ar atslēgām un tās caurskatīšana var notikt pasažieram klātneesot, tā izvaroties no jebkāda uztraukuma.

3. Pasažieris, kas brauc guļamvagonos, jānovieto tā, lai tranzīta braucēji būtu atdalīti no pasažieriem, kas atstāj vilcienu stacijās, kuras atrodas zemes iekšienē. Visu pasažieru biļetes atrodas pie pavadoņa, kas tās nodod kontrolei, kur un kad tas vajadzīgs. Guļamvagonus pavada

attiecīgie ierēdņi no tās zemes, pa kuru vilciens virzas; tie seko, lai bez bagažas caurskatīšanas neviens vilciena neatstātu starpstacijās.

Ja pasažieriem būtu tranzīta dzelzceļa biļetes, tad varbūt varētu pielietot plombēto vagonu sistemu, kā to praktizē braucot caur poļu koridoru.

4. Guļamvagonu pasažieru pases tāpat atrodas pie pavadoņa, un to kontrole tiek izdarīta viņu īpašnieku atbūtnē. Caurbraukšanas vizas, kas izdotas iebraukšanai vienā no Baltijas valstīm, derīgas arī pārējās.

Augstāk aprādītās iespējas pierobežas formalitatu atvieglošanai gaida sīkāku iztirzājumu un uzmanīgu analīzi, jo viņu praktiskā izvešana dzīvē var izrādīties neizdevīga vai arī var neapmierināt katras atsevišķas valsts fiskālās un iekšējās intereses. Bet tas apstāklis, ka starp valstīm, kuras iepriekš pieminēju, jau izdarīti visu formalitatu ievērojami atvieglinājumi, ļauj man domāt, ka tās reformas, par kurām augstāk runāju, būs iespējamā.

Ja reiz mūsu apskatītos Baltijas valstu brīvo satiksmi ierobežojošos, nevēlamos apstākļus tādā vai citādā veidā izdosies mīkstināt vai likvidēt, tad no tālākiem līdzekļiem, kas veicinātu savstarpējās iepazīšanās attīstību starp mūsu zemju tautām un labvēlīgi iespaidotu tūrisma izveidošanos, var minēt sekojošos:

1. Radīt lietuvju, latviešu un igauņu organizāciju ekskursijām, kas brauc uz vienu no nosauktajām valstīm, izdevīgus noteikumus braucot pa visiem satiksmes ceļiem.

2. Organizēt uz izdevīgiem noteikumiem savstarpējus apkārtbraucienus mākslas, literatūras, preses un citiem darbiniekiem.

3. Piedalīties vispār visos pasākumos, kuru mērķis starptautiskā tūrisma attīstība.

4. Sastādīt Lietuvas, Latvijas un Igaunijas pārstāvju pastāvīgu komisiju vispārēju jautājumu apskatīšanai no tūrisma viedokļa, ja tie būtu saistīti ar savstarpējās iepazīšanās veicināšanu.

Te jāpiezīmē, ka tādu komisiju jau sastādījušas valdības iestādes, kas vada Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tūrismu. Pirmā šo valdības pārstāvju sēde notika Rīgā, 4., 5. un 6. februārī, otrā Tallinnā, 19., 20. un 21. maijā šīnī gadā.

5. Pievērst sevišķu uzmanību savstarpējās satiksmes veicināšanai starp Baltijas valstu jaunatni, sākot no skolnieku visjaunākās paaudzes.

6. Censties saskaņot likumdošanu tūrisma nozarē starp trim Baltijas valstīm.

7. Visādi sadarboties propagandējot savstarpējo satiksmi uz tūrisma pamatiem.

8. Tūrisma attīstību labvēlīgi iespaido arī kopējas garīgās intereses. Tādēļ nepieciešami sadarboties, savstarpēji iepazīstoties ar vēstures, folkloras, literatūras, mākslas un visiem mūsu triju valstu tautu kultūras sasniegumiem.

Visu šo priekšlikumu izvešana dzīvē ievērojamā mērā gulstas uz sadarbības biroju, tām valdības iestādēm un dažādajām organizācijām, kuras aicinātas darboties tūrisma attīstības veicināšanā.

Ar to es beigšu savu mazo referātu par dažiem līdzekļiem, kuri būtu nepieciešami tūrisma atdzīvināšanai un satiksmei starp trim Baltijas valstīm. Ar to, protams, nav izsmelts viss šis svarīgais jautājums, jo es tikai īsumā aizskāru rakstrīgākos momentus, citādi iedziļināšanās sīkumos aizvestu mūs par tālu un nebūtu ietilpināma šī priekšlasījuma rāmjos. Bez tam stipri jārēķinājas ar tagadējo laiku, kas pilns dažādiem pārsteigumiem, tā kā grūti ir paredzēt tālu uz priekšu, pat ne tālu, bet tikai pašā tuvākajā nākotnē: mainas konjunktūra, mainas cilvēki, mainās uzskati un idejas, mainas arī iespējas izvest dzīvē planus un priekšlikumus. Viens ir skaidrs un pastāvīgi atrodas mums acu priekšā, proti: satiksme starp Baltijas valstīm tomēr jāveicina, un te viens no labākajiem līdzekļiem ir tūrisms, kādēļ jāpieliek visi spēki, lai novērstu visus šķēršļus, kas apgrūtinā šo satiksmi. Šis satiksmes augstais mērķis slēpjas centienos stiprināt mūsu savstarpējo solidaritāti politikas, kultūras un

saimniecības laukā, lai šo solidaritati nesatricinātu ārēji apstākļi un lai augtu mūsu savstarpējā saprašanās — šī draudzības svarīgākā ķīla. Kaimiņu zemes, tās tautas rakstura, tās tradīciju un struktūras pazīšana rada iespēju novērst visādas nesaskaņas un rada savstarpējas simpatijas, kas grūtos un izšķirošos brīžos ir neatsveramas.

P. Randpõld,

Eesti Looduskaitse ja Turismi instituudi abidirektor.

Kolme Balti riigi omavahelise liiklemise areng

Minu referaadi teemaks on «Kolme Balti riigi omavahelise liiklemise areng.» Selle teema vaatlemisele asun, tõeliselt öeldud, teatud kartusega, kuna mulle tundub, et pinevus, millisega mitte ainult Euroopa, vaid ka ookeanitagused maad jälgivad viimasel ajal asetleidvaid sündmusi, ja ärevus homse päeva pärast, mis on vallutanud inimeste meeli kogu maailmas, moodustavad mitte just väga häa tagapõhja selleks, et rääkida säärasest teemast, nagu seda on turism, kuigi see toimuks maade vahel, millistel on rahulikud, sõbralikud ja heanaaberlikud vahekorrad. Kes tahaks lahkuda oma kodunt ja oma maalt hetkeil, mil võib ohustatud saada kodumaa saatus? Seda teevad vaid väga vähesed. Just vastupidi, kõik, kes viibivad väljaspool oma riigi piire, tõttavad koju, katkestades oma teekonna, arstimise või lihtsalt puhkuse. Seda oleme kõik näinud nii mitmelgi korral. Kuid loodame, et äike ei taba meid, et seesmisel olud ei takista meid meie püüete täideviimisel omavahelise tutvuse süvendamises. Seda veel rohkem sellepärast, et meie riikide liit on esijoones ideelise iseloomuga liit ja sellisena toetub see oma viimases momendis enda eetilisele tõekspidamisele, suunates oma püüdeid teedale, milliste kaudu on saavutatavad kultuurilised, sotsiaalsed ja majanduslikud tulemused mitmeks aastaks ette.

Pärast maailma sõda, sündmuste keerises tekkinud iseseisvad riigid Leedu, Läti ja Eesti on seotud ühise saatusega ja mida

Šis pazīšanās iegūšanai nav labāka līdzekļa par tūrismu visā viņa vispusībā, un cilvēks, baudot prieku par braucienu uz citu zemi, kur viņu iepriecina gleznaina daba un patīkama tauta un laipna viesmīlība, ne tikai apmierina savu tiekšanos pēc svešiem krastiem, bet arī iemācas novērtēt un mīlēt šos krastus visā viņu kopībā.

lähemalt meie maade elanikud üksteisega tutvuvad seda kindlamalt võime rajada oma tulevikku ja seda tugevamad oleme ise. Säärast tutvumist hindab kõrgelt ka meie riikide ametlik diplomaatia.

Peab tähendama, et kõik kolm meie riiki on põllumajandusriigid ja läbikäigud kaubandusalal nende vahel ei ole suured. Peale selle meid lahutab tõu erinevus; meie räägime igauks oma keelt; igalühel meist on oma küllaltki silmapaistev kunstikirjandus, kuid, kahjuks, üks naaber ei ole kuigi hästi informeeritud sellest, mis vastaval alal on saavutanud teine naaber; eriti kurvad on asjas ses suhtes Leedu ja Eesti vahel, seda küll tänu suurele vahe-maale, kuid teiselt poolt kirjandusliku keele oskamatusel, samuti ka vastavate tõlgete puudumisele (Leedul pole Eestiga isegi ühiseid piire). Vaatamata neile esimesel pilgul nii väherõomustavatele oludele, meie siiski püüame kõik läheneda üksteisele ja juba meie riigi iseseisvuse esimestest päevadest alates otsime teid tihedamaks sõpruseks ja üksteise mõistmiseks, mitte ainult poliitilistel kaalutlustel ja arvestustel, vaid ka järgides alateadvuslikke hingenuansse, mille tagapõhjaks on meie ühine lähedasem või ka kaugem minevik.

Koostöö elustumises ja omavahelises tutvumises kolme Balti riigi vahel aitasid suurel määral kaasa mitmesugused koosolekud, nagu näiteks majandus- ja põllumajandustegelaste kongressid, inseneride kongressid, linna omavalitsus- ja kohtute-gelaste, ajakirjanikkude ja teiste nõupi-

damised, samuti ka koostöö büroo tegevus ja rahvaste koostöö kongressid, milliseid on organiseeritud igas riigis. Kuid nende kongresside ja nõupidamiste osavõtjaskond moodustab ainult väga väikse osa iga riigi elanikkude arvust ja pealegi see kuulub gruppide juurde, miliseid seovad kutsealised huvid, nii siis laiemad kodanikkude ringkonnad on võrdlemisi vähe võtnud osa rahvastevahelises läbikäimises. Seepärast edaspidine organisatsiooni tööenergia, mida kulutatakse turismi küsimustele, tuleb suunata eriti sellele, et tõmmata sellesse liikumisse ja äratada huvi sõitute vastu naabermaale võimalikult suuremas elanikkonna arvus, et ühisel jõul saaks ületatud kõik takistused, mis seisavad ees sellisel liiklemisel. Kahjuks selliseid takistusi eil ole vähe ja nendest räägime hiljem, kuid peab tähendama, et esimesed sammud ses suunas on juba astunud ja Leedu, Läti ning Eesti valitsuse esindajate konverentsil, mis kutsuti kokku Läti Avalikkude asjade ministeeriumi turismi osakonna initsiatiivil Riias käesoleva aasta 4. ja 5. veebruaril, on juba vastu võetud resolutsioonid, mis rõhutavad tungivat vajadust kõrvaldada praegusi ebamugavusi Balti riikide piiride ületamisel, kuna need takistavad vaba liiklemist.

Esimesi nõudeid, mida seatakse üles piiride ülesõidul, on kohustus, muretseda välispassi ja konsulaarviisa, mis annab õiguse sisse- ja väljasõiduks. Välispassi eest võetakse tavaliselt fiskaalne maks, mis mõnedes riikides on nii suur, et keskkihi inimesel ei ole selle lunastamine peaaegu jõudu mööda. Samuti ka sissesõidu õiguse eest võõrasse riiki, viisa eest, mis on väljaantud tagatisena soovimatute elementide sissesõiduks, tihtipeale võetakse suuri makse. Enne maailmasõda, majandusliku liberalismi ajastul, kuni 1914. aastani kadus viisade süsteem peaaegu käibelt. Kes tahtis reisida välismaile, see lunastas omale laeva- või raudteepileti, võttis raha niipalju kaasa nagu kellelgi võimalik ja asus teele. Mitte ükski riik (väljaarvatud Venemaa) ei olnud huvitatud sellest, kes teie olete, miks reisite jne. Ainult Vene kodanikel oli vaja võtta välispassi, et seaduslikult väljasõita, samuti ka välismaalastel, kes soovisid sissesõita

Venemaale. Viimastel aastatel on mõned riigid kaotanud viisad või ka jättes need alles, ei võta nende eest maksu või on seadnud sisse odavamad viisad kuurortide külastajatele jne.

Kuid kõik riigid ei ole nõus seda tegema. Mõnedele maksud välispassidest ja viisadest toovad sisse silmapaistvaid tulusid, mille kaotamine oleks ebameeldiv. Teistel kõrged passimaksud tasakaalustavad valuuta väljavedu ülepiiri sõitudel. Kolmandatel, lõpuks, viisad ja passid on hädatarvilikud, et reguleerida massilist emigratsiooni, kus rahvas hakkab otsima uut kodumaad, mis sageli muutub päris laiaulatuslikuks.

Turismipoliitika küsimustes peab pidama aksioomiks seda, et turism on ekspordi produkt, millest riik saab valuutat. Edasi peab asuma sellele seisukohale, et turism rahvusvahelises liiklemises peab olema niisama vaba ja takistusteta, nagu liiklemine siseriigis, kuna rahvusvaheline turism põhineb vastastikkusel üksteise mõistmisel ning, tõkkete seadmine väljarändamiseks omalt maalt võib kutsuda esile samasugust talitusviisi teistes riikides. Seepärast turismi maksud, kui nendeta läbi ei saa, peavad olema fiskaalsed ja mitte keelava iseloomuga, see tähendab, et need peavad rahuldama tululisi huvisid ja mitte tekitama kunstlikke tõkkeid väljasõiduks, kuigi see toimuks oma maa turismi edustamise huvides või selleks, et hoida alal niinimetatud aktiivset turismi bilanssi, s. o. et tasakaalustada sissesõitjate ja väljasõitjate arvu.

Erandid selles üldises seaduses on vaid vähesed riigid, nende seas ka Läti ja Eesti, kus juba alates 1925. aastaga on vastastiku likvideeritud nii välispassid kui ka viisad. Mõlemate riikide kodanikud võivad minna üle piiri tavaliste isikutunnistustega ja tänu sellisele mugavale liiklemisvõimalusele on turismiliikumine Läti ja Eesti vahel väga elav.

Natuke teiselaadiline legitimatsiooni-kord valitseb ka Eesti ja Soome vahelises liiklemises. Eesti ja Soome politseiautused annavad oma riigi kodanikkudele, igale ilma mingisuguste takistusteta, niinimetatud «reisikaardi», võttes selle eest väikest tasu. See kaart on kehtiv kuus

kuud, piiramata sõitude arvule. Pärast selle tähtpüeva möödumist võib võtta uue kaardi. Analoogiline kord on maksev ka Skandinaavia riikides, Belgia ja Hollandi vahel ja mujal.

Kui Läti ja Eesti vahelises liiklemises passi formaliteetid on juba vähendatud miinimumini, ja need enam ei valmista mingisuguseid tõkkeid, siis Leedu ja teiste Balti riikide vahel ootab see küsimus veel heatahtlikku lahendust. Kuigi vastastikku on viisad juba koostatud, siiski on jäänud veel kohustus muretseda välispassi, mille eest võetakse võrdlemisi suurt maksu, mille suurus igas riigis on isesugune. Kui me kord oleme asunud uurima teid, kuidas kõrvaldada tõkkeid, mis takistavad tihedat liiklemist kolme naaberriigi vahel, siis peab tähendama, et välispassi likvideerimine Leedu, Läti ja Eesti vahel oleks siin üks kiiduväärsemaid samme. Käesolev koosolek võib avaldada soovi, et kõigi kolme Balti riigi valitsused võtaks kaalumisele selle reformi võimaluse. Kuid siinjuures pean mainima, et praegune poliitiline moment, nagu mulle tundub, ei ole eriti soodne selle küsimuse heatahtlikuks lahendamiseks, kuna nende rahvaste massiline liikumine, millest mainisin juba ülevalpool, kes paaniliselt otsivad endale kaitset teistes maades, sunnivad neid maid tarvitama vahendeid, millistel on keeluiseloom ning nende vahendite hulka tuleb lugeda ka kohustust lunastada välispassi ja hoida alles alalist piirikontrolli. Kuid põhimõtteliselt meie soov oleks vastuvõetav ja kui jälle kord saabuvad normaalsed ajad, võib loota, et praegust korda revideeritakse, ja küsimus lahendatakse rahvusvahelise turismi arengule soodsas suunas. Ma mõtlen, et kolme Balti riigi kodanikkudel oma piiride ületamisel oleks soovitav seada sisse selline kord, milline püsib juba Läti ja Eesti piiril nende riikide kodanikkude piiride kasutamisel: näidata ette tavaline isikutunnistus mis varustatud kodaniku päevapildiga.

Järgmine tähtsaim takistus, mis tundubalt tõkestab maadevahelist liiklemist, on valuutakitsendus, teiste sõnadega, keeld, viia välja raha ja väärtusi üle kindlaksmääratud summa. See summa

sageli on määratud kindlaks nii väike, et see on võrdne täielise keeluga. Jätame siin lähemalt arutamata need vahendid, milliseid valitsused on välja valinud oma maa maksude tasakaalustamise huvides, tähendame vaid, et väga vähesed Euroopa riigid lubavad oma kodanikkudel viia üle piiri suuremaid summasid, kuna suurem osa on jõudnud veendele, et on vajalik takistada kapitalide ja väärtuste väljavedu. Et kontrollida valuuta väljaviimist, on sisseseatud kord, registreerida summasid, mis on reisijal kaasas sõites üle piiri, — see on formaliteet, mis käib närvidele mitte ainult valuuta spekulantidele, vaid ka täiesti lojaalsetele ja austatele reisijatele.

Balti riikides said valuuta kitsendusi kõige vähem tunda Eesti kodanikud, kes sõitsid üle piiri: igaüks võis võtta kaasa Kr. 200.— ja suuremate summade väljaviimiseks võis võrdlemisi kergesti saada luba Eesti pangalt.

Ei ole loota, et Balti riikides lähemas tulevikus kõrvaldatakse valuuta kitsendused. Et siiski leida võimalusi omavahelise turismi soodustamiseks, võibolla võiks seada sisse turismi clearingi süsteemi, samadel alustel, naga seda praktiseeritakse riikide omavahelises kaubavahetuses. Ma ei tahaks ses küsimuses esineda kindlate ettepanekutega, kuna nende praktiline elluviimine on küllalt raske, peale selle ma ei tea kui võrd clearingule toetuv turism on kooskõlas meie valitsuste rahanduspoliitikaga, kuid lubatagu mul anda selle asja arutamine tänasele koosolekule.

Järgmiseks, kui mitte ütelda tõkkeks liiklemise arengus Balti riikides ja nende kaudu, siis ometi igati suureks ebamugavuseks on reisijaskonnale need lugematud formaliteetid, millistega reisijatel tuleb kokku puutuda meie kolme riigi piiridel, ja nimelt: passide, valuuta ja pagasi kontroll. Eriti tülitav on see magamisvagunite reisijatele öörongidel: magusa une pealt äratatakse reisija, et ta esitaks oma passi, valuuta ja pagasi; kuigi see kõik toimub võibolla võrdlemisi kiirelt ja ärevuseta, ei kergenda see siiski reisijate olukorda, kuna igaüks ei saa enam pärast seda uinuda teistkordselt.

Selle korra kargendamisest ja muutmisest on räägitud juba varemgi, kuid seoses eelseisva olümpiaadiga tuleval aastal Helsingis kerkis see küsimus uuesti esile ja nüüd oli selle algatajaks juba Soome valitsus, kes pöördus oma esindajate kaudu Balti riikides meie valitsuste poole esildusega, milles palub kergendada piiri ületamise formaliteete kõigile, kes sõidavad olümpiaadile Balti riikide kaudu, sel viisil nagu see toimub ööliiklemises Saksa, Taani ja Rootsi vahel.

See küsimus huvitab meid mitte ainult Helsingi olümpiaadi pärast, vaid üldse, nagu üks liiklemise elustamise teedest nihästi Balti riikide endi vahel, kui ka transiitliiklemises Euroopast Skandinaavia riikidesse ja vice versa. Räägitakse, et paljude piiride ja nendega seoses olevate formaliteetide tõttu Euroopa reisi-jaskond ei tahtvat sõita, näiteks, Soome, Balti riikide kaudu, vaid valivad selleks palju pikema tee, läbi Rootsi.

Kuidas ümberorganiseerida kehtivate piiriformaliteetide läbiviimist, et reisijaid võimalikult vähe tülitada? Selles küsimuses meil Eestis arutletakse selliseid võimalusi:

1. Valuuta registreerimine kõikides Balti riikides tuleks läbi viia ühiselt ja omavaheliselt kehtiv peaks olema ka valuutaluba. Selline luba turistile antakse kui ka registreeritakse temal kaasasolev valuuta, sellel meie riikide territooriumil, kuhu ta sõidab sisse esiteks Saksast või Poolast, Rootsist või Soomest, ühekordseks, peatuseta transiitsõiduks. Meie Balti riikide sisepiiridel valuuta kontrolli enam ei toimetataks, kuid kontroll peaks läbiviidama, ainult sõites üle arvult viimase riigi piiri, mille juures seal võetakse ära ka valuuta luba. Sellised piirid on: Läänes Leedu piir Poola ja Saksaga, kuid teises lõppunktis Tallinn, Eestis.

Reisija annab valuutaloha vaguni saatjale ettenäitamiseks vastavatele ametnikele sisepiiridel, kui see oleks vajalik. Samasuguseid loafunktsioone peaks kohandama ka Leedu, Läti ja Eesti kodanikele rahvusvahelises liiklemises.

2. Suur pagas on läbivaadatav arvult esimesel Balti riikide piiril, mida ületab turist, ja see saab plommitud eriliste omavahel tunnustatud plommidega, millised kõrvaldatakse väljudes riigist, mis on arvult viimane.

Käsipagasi kontrollivad sõidu ajal vastavad ametnikud. Käsipagasi võib üleanda rongi saatjale koos võtmetega ja selle läbivaatamine võib sündida reisija juuresolekuta, nii saab ärahoitud igasugune närveerimine.

3. Reisijad, kes sõidavad magamisvagnis, peavad olema paigutatud nii, et transiitsõitjad oleks eraldatud reisijatest, kes lähevad maha sisemaa jaamades. Kõikide reisijate piletid on rongi saatja käes, kes näitab neid ette kontrolliks, kus ja millal see on vajalik. Magamisvagneneid saadavad vastavad ametnikud sellelt maalt, mida rong läbib. Need vaatavad järele, et ükski reisijaist ei läheks maha vahejaamades ilma pagasi läbivaatamata.

Kui reisijatel oleks transiitraudteepiletid, siis vahest võiks tarvitada plommitud vagunite süsteemi, nagu seda praktiseeritakse sõidul läbi poola koridori.

4. Magamisvagnite reisijate passid on samuti rongisaatja käes ja nende kontroll toimub omanikkude juuresolekuta. Läbisõiduväisa, mis on antud väljaja sissesõiduks ühesse Balti riikidest, on kõlblik ka teistes.

Ülalmainitud võimalused piiriformaliteetide hõlbustamises ootavad lähemat väljatöötamist ja tähelapanelikku analüüsi, kuna nende praktiline ellurakendamine võib osutada raskeks või see ei rahulda iga üksiku riigi fiskaalseid ja sise-misi huvisid. Kuid asjaolu, et riikide vahel, mida ülapool juba mainisin, on läbiviidud kõikide formaliteetide võimalik hõlbustamine, lubab mul loota, et ülalmainitud reformid osutuvad võimalikeks.

Kui kord neid Balti riikide vaba liiklemist tõkestavaid soovimatuid olusid ühel või teisel teel osutub võimalikuks vähendada või likvideerida, siis edaspidistest vahenditest, mis soodustaks vastastikkuse tutvumise arengut meie maade rahvaste vahel ja mõjustaks soodsalt turismi väljakujundamist, võiks mainida järgmisi:

1. Luua Leedu, Läti ja Eesti organisatsioonide ekskursioonidele, mis külastavad ühte mainitud riikidest, soodsaid tingimusi sõitmisel kõikidel liiklemisteedel.

2. Organiseerida soodsatel tingimustel omavahelisi ringsõite kunsti, kirjanduse, ajakirjanduse ja teistele tegelastele.

3. Üldse võtta osa kõikidest üritustest, mille eesmärk on rahvusvahelise turismi areng.

4. Koostada Leedu, Läti ja Eesti esindajate alaline komisjon, üldiste küsimuste vaatlemiseks turismi seisukohalt, kui need oleks seoses vastastikuse tutvumise edustamisega.

Siin peab tähendama, et sellise komisjoni on juba koostanud valitsusasutused, kes juhivad Läti, Leedu ja Eesti turismi. Esimene nende valitsuse esindajate nõupidamine oli Riias 4., 5. ja 6. veebruaril, teine Tallinnas 19., 20. ja 21. mail, käesoleval aastal.

5. Pöörata erilist tähelepanu omavahelise liiklemise arendamisele Balti riikide noorsoo vahel, alates kõige noorematest õpilaspõlvetest.

6. Püüda kooskõlastada seadusandlust turismi alal kolme Balti riigi vahel.

7. Arendada igatpidi koostööd propageerides omavahelist liiklemist turismi alustel.

8. Turismi arengut mõjustavad soodsalt ka ühised vaimsed huvid. Seepärast on vajalik koostöö, tutvudes vastastikku ajaloo, rahvaluule, kirjanduse, kunsti ja kõikide meie kolme rahva kultuuri saavutustega.

Kõigi nende ettepanekute elluviimine suurel määral lasub koostöö bürool, nendel valitsusasutustel ja mitmesugustel organisatsioonidel, kes on kutsutud koostööle turismi arengu soodustamises.

Sellega lõpetan oma väikse referaadi mõningatest vahenditest, millised oleks hädavajalikud turismi elustamiseks ja liiklemiseks kolme Balti riigi vahel. Sellega, muidugi, ei ole ammendatud see tähtis küsimus, kuna ma ainult lähidalt puudutasin iseloomulikuid momente, sest süvenimine peensustesse viiks meid liig kaugele ja see läheks välja minu ettekande raamidest. Peale selle peab kõvasti arvestama praegust aega, mis on täis igasugu üllatusi, nii et on raske kaugele ette näha ja mitte ainult kaugele, vaid ka lähemasse tulevikku: vahelduvad konjunktuurid, vahelduvad inimesed, vahelduvad vaated ja ideed, vahelduvad ka võimalused viia ellu plaane ja ettepanekuid. Üks on selge ja see on alati meie silmade ees, nimelt liiklemist Balti riikide vahel peab soodustama. Ja siin üks parimaid vahendeid on turism, seepärast peab rakendama kogu jõu, et kõrvaldada tõkkeid, mis takistavad seda liiklemist. Selle liiklemise kõrgeim ülesanne peitub püüetes tugevndada meie omavahelist solidariteeti, poliitikas, kultuuri ja majandusalal, et seda solidariteeti ei vapustaks välised olud ning et kasvaks meie omavaheline üksteise mõistmine — sõpruse suurim pant. Naabermaa, selle rahva iseloomu, selle traditsioonide ja struktuuri tundmine, loob võimalusi kõrvaldada igasuguseid tüliküsimusi ja arendab vastastikust sümpaatiat, mis rasketel ja otsustavatel silmapilkudel on asendamatu.

Ei ole paremat vahendit turismist nende teadmiste omandamises kõigis nende mitmekülguses, ja inimene, nautides rõõmu sõidust teisele maale, kus talle pakub mõnu maaliline loodus ja meeldiv rahvas ning lahke külalisarmastus, mitte ainult rahuldab oma püüdlust võõrastele randadele, vaid ka õpib hindama ja armastama neid randu kõigis nende võludes.

Kulturalo vērtību apmaiņa Baltijas tautu starpā

Baltijas tautu likteņu kopība ir tik cieša, ka pagājušā gada šo tautu kongresā Rīgā kāds referents lietoja vārdu «ģeopolitiska fatalitāte». Ģeopolitiski mēs vienmēr būsīm saistīti ar Baltijas telpas kopīgo likteni, kas mūs spiež aizstāvēt šo telpu kopīgiem spēkiem. Otrs referents to zīmīgi formulēja tādiem vārdiem: «Kopīgi piecēlušies, mēs tikai kopīgi varam turēties».

Lai šī ģeopolitiskā dotība kļūtu par mūsu tautas graīgā spēka avotu un mūsu valstu kuģa kompasu, mums ir jāapzinas šī dotība un saskaņā ar to jāorientējas sava laika varenās straumēs, lai dažādos krastos netiktu izskaloti tie, kas gan «kopīgi piecēlās, bet neprata kopīgi turēties».

Latvijai ir kopēja robeža tiklab ar Lietuvu, kā arī ar Igauniju. Sakarā ar to latvjiem ir izveidojušās tuvākas attiecības ar vienu, kā arī ar otru tautu. Acīm redzamas asins un valodu radniecības dēļ latvji un lietuvji uzskata sevi par brāļu tautām. Bet latvji var par brāļu tautu saukt arī igauņus, aizrādot uz piederību pie tās pašas antropoloģiskās rases, uz asins radniecību, ko radījusi libiešu uzskāšana, bet vēl vairāk uz likteņu un kultūras kopību, kas rada pamatus draudzībai un kopdarbībai.

Latvija tiklab ģeografiski, kā kulturali atrodas vidū starp pārējām divām Baltijas valstīm un sakarā ar to tai ir savi īpatnēji uzdevumi.

Lai Baltijas tautas apzinātos savu likteņu kopību, lai saprastu kopīgas intereses, nenovēršami rodas vajadzība pazīt vienai tautai otras dzīves apstākļus, saprast viņas centienus, viņas garīgās dzīves pamatus, vērot viņas saimniecisko un kulturalo attīstību, kā arī apmainīties ar kulturalām vērtībām.

Ar to esam nonākuši pie mana referata šaurlākā temata. Nevar sacīt, ka par to runāts un domāts nebūtu jau daudz. Taisni otrādi — par to ir bijusi runa un ir ienesti priekšlikumi gandrīz katrā šo tautu sadarbības kongresā.

Man draud briesmas atkārtot jau agrāk sacīto un maz ko pateikt no jauna. Bet kamēr aizrādījumi un ierosinājumi nav realizēti, kamēr priekšlikumi nav dzīvē izvesti, arī atkārtojumiem ir nozīme.

Kulturalo vērtību apmaiņā nevar noliegt zinamu progresu. Bet sistematiskā šo vērtību apmaiņā vēl daudz ko varētu darīt, viens otrs pasākums ir arī apsīcis.

Par kulturalo vērtību apmaiņas progresu starp citu liecina arī Baltijas nedēļu sarīkošana, kas notiek vienā laikā ar sarīkojamiem kongresiem. Uz Baltijas nedēļu sabrauc vienādu profesiju ļaudis no visām trim Baltijas valstīm noturēt savas konferences, kurās pārrunā savus profesionālos jautājumus, referē par saviem piedzivojumiem un sasniegumiem, ar vārdu sakot, apmainas kulturalām vērtībām.

Interese, kādu ieguvušas šīs konferences, liecina, ka Baltijas valstu kopības un sadarbības ideja atradusi piekrišanu plašās tautas aprindās.

Organizējot šādas konferences, tāpat arī mūsu sadarbības kongresus, mēs sadaramies ar dažādiem jautājumiem, kas prasa atrisinājumu. Viens no šiem jautājumiem valodas jautājums, kuru lietot mūsu sanāksmēs un savstarpējā satiksmē.

Kamēr mūsu kongresos piedalījās tikai divas tautas, latvju un lietuvju, mēs runājām savās nacionalās valodās, kaut arī tad neztikām bez tulkojumiem. Kad kongresos sāka piedalīties arī igauņi, katrs referats un katra runa bija jātulko 2 valodās, kas ļoti garlaikoja klausītājus. Jau 2 gadus atpakaļ Tallinnas kongresā sākām runāt krieviski un vāciski. Arī šīs valodas ir ne visiem saprotamas. Esam agrākos kongresos jautājumu apskatījuši teoretiski un nācām pie atziņas, ka visās Baltijas tautu skolās būtu pastiprināti mācama viena un tā pati svešvaloda, sākot to mācīt jau pamatskolās un turpinot mācīšanu vidusskolās. Vidusskolu absolventiem tad jau būtu kopīga satiksmes valoda. Pēc ilgām un garām debatēm par tādu satiksmes valodu izvēlējamies angļu valodu

kā valodu, kura ir visizplatītākā pasaulē, kā valsts valodu, kas vismazāk var mūs apdraudēt politiski un saimnieciski. Latvijas un Igaunijas skolās angļu valodu pastiprināti arī māca, kamēr Lietuvā tāda valoda ir franču. Sadarbības birojā ir lemts šo jautājumu starp citu diskutēt arī patreizējā kongresā un mēģināt panākt vienošanos šinī jautājumā.

Vispirms jautāsim, vai mēs varam iztikt tikai ar vienas svešvalodas mācīšanos mūsu skolās. Man uz to ir jātbild ar nē. Būtu maldīgi pieņemt, ka mēs savu starptautisko valodu varētu izvēlēties, vadoties no tīri teorētiskiem aprēķiniem. Šinī gadījumā mums jāreķinās arī ar mūsu stāvokli citu tautu starpā un ar praktiskās dzīves vajadzībām. Starptautiskais stāvoklis ir grozījies tādā ziņā, ka Vācijas iespaids Austrumeiropā ir lielā mērā pieaudzis. Saimnieciskie sakari ar Vāciju pastiprinājas aizvien un sasniedz aizvien lielākus apmērus. Šo iemeslu dēļ vācu valodai ir jāierāda cienīga vieta mūsu skolās un nekādā ziņā nevaram to ignorēt. Bez tam vācu valoda dod iespēju sekot zinātnes un tehnikas progresam; arī vācu literatūrā atrodam vērtības, kuru pazīšana ir obligatoriska katram kulturas cilvēkam.

Bet vācu valodas izvēlei par mūsu starptautisko valodu ir arī sava otra puse. Vācu valodas izvēle bīstamā kārtā pavairotu pie mums vācu kulturas un Vācijas valsts saimniecisko un politisko iespaidu, kurš jau tā ir visai stiprs. Izvēlot vācu valodu par savu satiksmes valodu, mēs galīgi nostiprinātu vācu kulturas dominējošo iespaidu savā gara dzīvē un dotu Vācijai priviligiētus stāvokli salīdzinot ar citām valstīm. Visās mūsu valstīs ir stipras vācu minoritates. Arī tās iegūtu priviligiētus stāvokli salīdzinot ar valsts vairākuma iedzīvotājiem. Tālāk, saņemot visu informāciju no vācu avotiem un būdami padoti tikai vācu propagandai, mēs neizbēgami sāktu raudzīties uz lietām caur vācu brillēm un tādā ziņā pazaudētu savu garīgo patstāvību.

Mums ir nepieciešami sekot arī citu kulturas tautu garīgai dzīvei un piesavināties to no pirmavotiem. Tā tad nepie-

ciešami jāmācās arī vēl citas valodas, angļu, franču, krievu, varbūt arī itaļu un poļu. Vienas vienīgas valodas mācīšanās būtu gan liela spēku ekonomija, bet padarītu mūs vienpusīgus un nepatstāvīgus. Mierināsim sevi ar to, ka katras jaunas valodas iemācīšanās ir jauns logs uz Eiropu un atļauj smelt no tiem bagātiem apcirknēm, kas glabājas šo tautu grāmatās un izdevumos.

Es sacīju, ka katra kultura mums jāpiesavinas no pirmavotiem, jo tikai no pirmavotiem mēs varam to pilnīgi pazīt. Tā kā mums, Baltijas tautām, nepieciešami arī vienai otrai pazīt un pie tam iespējami pilnīgi, tad mums jāmācās arī mūsu nacionālās valodas. Jautājuma atrisinājums ir tapis daudz grūtāks un viena taisna ceļa vietā mums jāiet pa daudzām takām, izvedot saprātīgu darba dalīšanu. Valodas neprāšana nedrīkst būt par kavēkli satikties savā starpā un pazīt vienam otru.

Līdz šim esam izrādījuši maz cieņas viena tauta pret otras valodu. Pie Latvijas universitātes pastāv 9 valodu lektorāti, starp tiem arī leišu valodas lektorāts, bet vēl joprojām trūkst igauņu valodas lektorāta. Pie Tērbatas universitātes darbojas 6 valodu lektorāti, starp tiem arī žīdu valodas lektorāts, bet trūkst latviešu un leišu valodas lektorāta. Arī Kauņas universitatē trūkst latviešu valodas lektorāta, kaut gan leišu valodas lektorāts ir pie Latvijas universitātes. Vai igauņu valodas lektorāts ir Kauņā, par to man pašlaik trūkst ziņu.

Kongresa pienākums ir vērst valdību uzmanību uz šādiem nenormaliem apstākļiem un panākt to novēršanu. Kopīgas valodas trūkums ir vienīgais objektīvais kavēklis mūsu tautu savstarpīgai pazīšanai un tuvināšanai. Savstarpīga nepazīšanās, no agrākiem laikiem mantotie aizspriedumi rada neuzticību mūsu starpā un gribas trūkumu patiesi tuvināties un sadarboties. Mūsu tautu stāvokļa neizprašana un labas gribas trūkums ir par cēloni tam, ka kulturalo vērtību apmaiņa nenotiek tādos apmēros, kā tas būtu vēlams, ka viens otrs svarīgs ierosinājums

izskan tukšumā un daži labi pasākumi apstāst.

Apskatīsim sistematiski mūsu tautu sadarbību un vērtību apmaiņu dažādu kultūras nozaru laukā.

Sāksim ar sadarbību zinātnes laukā.

Pastāv vesela grupa tā saukto nacionālo jeb dzimtenes zinātnu. Pie šīm zinātnēm pieder valodniecība, vēsture, tautas dzeja, etnografija un archeoloģija, mūsu zemes un dabas pētīšana. Mūsu tautas ir bijušas un ir saistītas savā starpā tik ciešām saitēm, problēmu pavedieni ir tik cieši savijušies, ka pētīšanas darbi sniedzas pāri tagadējām valstu robežām un prasa ciešāko sadarbību mūsu zinātnieku starpā. Esam dzirdējuši par mūsu zinātnieku sadarbību mūsu aizvēstures pētīšanā, par kopīgi izdarītiem izrakumiem, kas devuši svarīgus rezultātus; esam arī dzirdējuši par Baltijas archeologu kongresiem, tāpat arī par vēsturnieku kongresiem. Bet šīm iepriecinošām parādībām ir bijis gadījuma raksturs; kontakts šeit jāpadara pastāvīgs un sistematisks.

Daudz interesantu ierosinājumu par sadarbību zinātnes laukā sniedza priekš 4 gadiem Rīgā pirmā 3 tautu sadarbības kongresā toreizējais Latvijas universitātes rektors Auškāpa kungs savā referatā par šo tematu. Auškāpa priekšlikumi zīmējās uz zinātnēm, kuru atziņas un metodes ir internacionālas, kur nav nekādu vietēju problēmu. Apmācību un studijas šinīs zinātnēs var sadalīt divās pakāpēs: pamata apmācībā un specialās studijās. Tieši šīs pēdējās prasa lielus palīga līdzekļus, modernu un bagāti apgādātus institutus un pirmklasīgus zinātniekus - vadītājus. Auškāpa priekšlikumi iziet uz to, lai pamata apmācību ikviena augstskola paceltu savās mājās vajadzīgā līmenī, bet augsto specializāciju sadalītu starp mūsu valstīm. Tā būtu vislietderīgākā un taupīgākā nacionālo spēku izlietošana. Toreizējais Latvijas universitātes lektors tagad ir Latvijas izglītības ministrs, tādēļ ierosinājumiem šinī virzienā būtu labas izredzes Latvijā. Vairākkārt ir runāts par mūsu universitāšu profesoru apmaiņu.

Kādu laiku atpakaļ sadarbības birojā tika pacelts jautājums par skolas grāmatu caurskatīšanu, ar nolūku sniegt pareizas un patiesas ziņas par pārējo Baltijas tautu vēsturi, literatūru, brīvības cīņām un šo tautu patiesiem dzīves apstākļiem, kā arī izmest visu, kas varētu radīt nelabvēlīgu ieskatu par šīm tautām. Pēc sadarbības biroja ziņām šis darbs ir veikts vēlamā virzienā un jautājums uzskatāms par rīkērtotu.

Tālāk pāriesim uz kulturalo vērtību apmaiņu mākslas laukā. Muzika un tēlojošās mākslas ir saprotamas tieši, kopīgas valodas jautājums šeit atkrīt, tāpēc vērtību apmaiņa šeit ir vieglāka un tā arī notiek pietiekoši dzīvi. Mēs esam piedzīvojuši vairākreiz lietuvju un igauņu mākslinieku gleznu un skulptūru izstādes, arī koncertus Rīgā, esam arī paši viesojušies Kauņā un Tallinnā. Ir jāturpina tikai iet pa uzsāktu ceļu.

Dzīvi sakari ir arī starp mūsu operas un baleta māksliniekiem. Var sacīt, ka mūsu labākie dziedoņi, dziedātājas un baleta zvaigznes ir pazīstamas mūsu visās 3 galvas pilsētās.

Arī mūsu valsts neatkarības svētkos, kas tiek aizvien svinēti visās trīs valstīs, mēs iepazīstamies ar brāļu tautu izcilākiem māksliniekiem un sasniegumiem muzikas laukā. Muzikas sasniegumus rāda arī kora savstarpīga viesošānās un radiofona koncerti. Radiofoni ir varens kultūras izplatīšanas un arī varens tautu iepazīstināšanas un savstarpīgas tuvināšanas līdzeklis. Patīkami konstatēt, ka mūsu radiofoni darbojas teicamā saskaņotībā un vienprātībā. Ir bijuši mēģinājumi arī no mūsu teātru puses apmainīties kulturalām vērtībām.

Latvijas Nacionālais teātris ir sarīkojis viesizrādes Kauņā, bet Lietuvju Valsts dramatisks teātris ir uzstājies Rīgā ar vairākām lietuvju lugām. Cik interesanti šie mēģinājumi arī nebūtu, tiem nebūs lemts vērsties plašumā. Valodas grūtības rada šeit nepārvaramus šķēršļus, lai visā pilnībā tiktu sasniegts mākslas baudījums.

Svarīgākais līdzeklis iepazīties un tuvināties ir prese un literatūra. Literatūrā vispilnīgāki izteicas tautas dvēsele, at-

spoguļojas tautas dzīve un ierašas, tautas prieki un bēdas, tautas centieni un mēklējumi. Prese vislielākā mērā iespaido vispārības domu; vienkāršais tautas loceklis redz lietas tādā apgaismojumā, kādā to rāda prese, ko tas lasa. Tāpēc jo svarīgs un atzīmēšanas cienīgs ir fakts, ka Baltijas tautu preses darbinieku starpā ir nodibināta «preses antante». Preses antantes darbinieki ir apņēmušies rakstīt par saviem kaimiņiem labvēlīgā garā, informēt savus lasītājus par visiem svarīgiem notikumiem kaimiņu tautu dzīvē, bet nerakstīt neko tādu, kas varētu pasliktināt attiecības Baltijas tautu starpā un jaukt viņu vienprātību un sadarbību. Grūti iedomāties, kas notiktu, ja preses darbinieki neapzinātos savu atbildību šinī lietā. Preses antante jau tagad ir bijusi par lielu vērtību un viņas augļi pēc vairākiem gadiem būs vēl labāk redzami. Jāvēlas, kaut kontakts preses darbinieku starpā kļūtu vēl ciešāks, viņu savstarpējā iepazīšanās vēl pavairotos un kopdarbība padziļinātos.

Ne mazāk vajadzīga par preses antanti būtu literatūras antante, kuras uzdevums būtu gādāt par to, lai katras tautas labākie literārie ražojumi būtu labos tulkojumos pieietami arī pārējām antantes tautām. Diemžēl, šāda antante vēl nepastāv un nav cerības, ka šāda antante varētu nodibināties. Viens iemesls tam ir dažādība literatūras darbinieku profesionālo organizāciju veidā. Literatūras darbinieki katrā Baltijas valstī ir organizēti uz citādiem pamatiem. Otrs iemesls ir līdzekļu trūkums, kādus prasītu literārisko ražojumu tulkošana un izdošana katras tautas mātes valodā.

Tiešām Baltijas tautu garīgā rosība ir liela. Neskatoties uz nelabvēlīgiem apstākļiem, latviešu valodā ir tulkoti diezgan daudz darbu no igauņu valodas, igauņu valodā tulkojumu no latviešu valodas it kā esot vēl vairāk. Arī no lietuvju valodas latviski un arī otrādi, no latviešu valodas lietuviski, beidzamā laikā tiek tulkots diezgan daudz, kas gan vairāk parādās periodiskos žurnālos, bet ne atsevišķos izdevumos. Lietuviešu rakstniecība igauņu valodā diemžēl esot

vēl maz pazīstama un laikam tāpat arī otrādi. Ievērojot literatūras svarīgumu savstarpīgās pazišanās un tuvināšanās veicināšanā, ar patreizējo stāvokli mēs nedrīkstam samierināties, bet mums jāmeklē ceļi, lai stāvokli uzlabotu.

Stāvokļa uzlabošanai varam sagaidīt no lektorātu nodibināšanās pie mūsu tautu universitātēm. Baltijas tautu valodu lektoru uzdevums starp citu būtu informēt valdības un kultūras iestādes par ievērojamo cienīgām parādībām tās tautas literatūrā, kuru viņš pārstāv, informēt arī presi, grāmatu izdevniecības un plašākas aprindas. Izglītības ministrijas, kultūras fondi un citas kultūras veicināšanas iestādes tad varētu paredzēt līdzekļus un pabalstus grāmatu tulkošanai un izdošanai.

Šinī virzienā atveras darba lauks arī tuvināšanas biedrībām un sadarbības birojam. Jau sen ir nobriedis jautājums par sadarbības orgānu jeb biļetena izdošanu. Līdz šim tikai Latvijā iznāk žurnāls 4 reizes gadā, kas ir veltīts latvju un igauņu tuvināšanai. Žurnāls iznāk latvju un igauņu valodās. Sadarbības biroja žurnāls varētu iznākt pirmā laikā kaut vai 2 reizes gadā. Rakstīt viņā varētu visās lielākās Eiropas valodās pēc autora vēlēšanās, tāpat kā tas ir tagad mūsu kongresos pie referātu lasīšanas. Žurnālā attiecīgie referenti sniegtu sistematisku informāciju par izcilām parādībām kultūras, mākslas un zinātnes laukos. Jau tagad valdības izdod lielus līdzekļus mūsu valstu propagandai Eiropā un Eiropas iepazīstināšanai ar mūsu kultūras sasniegumiem. Sadarbības biroja žurnāls jeb biļetens kalpotu netiekvien mūsu tuvināšanas vajadzībām, bet būtu mūsu kultūras propaganda Eiropā. Tāpēc domāju, ka arī mūsu valdības neatteiktos žurnālu pabalstīt. Iniciatīvu žurnāla nodibināšanā katrā ziņā piekrist Sadarbības birojam un kur ir griba, tur ir arī iespēja. Tikko minētā uzdevuma veikšana būtu Sadarbības biroja sasniegums, uz ko tas varētu būt lepns.

Žurnāla izdošanas jautājumā man būs tas gods iesniegt kongresa prezidijam rezolūciju un ceru, ka kongress to pieņems.

Balti rahvaste omavaheline kultuuriväärtuste vahetus

Balti rahvaste saatuste ühtlus on nii tihe, et möödunud aasta kongressil Riias üks referentidest tarvitas sõna «geopoliitiline fataliteet». Geopoliitiliselt jääme meie alati seotuks Balti ruumala ühise saatusega, mis meid sunnib kaitsma seda ruumi ühisel jõul. Teine referent formuleeris seda tabavalt järgmiste sõnadega: «Ühiselt ärganud, võime ainult ühiselt püsida».

Et see geopoliitiline eeldus muutuks rahvaste vaimse jõu lätteks ja meie riigilaevade kompassiks, siis peame olema teadlikud selle eelduse olemasolust ja kooskõlas sellega orienteeruma oma aja võimsates vooludes, et mitmel pool ei saaks randa heidetud need, kes küll «ühiselt ärkasid, kuid ei osanud ühiselt püsima jääda».

Lätl on ühised piirid niihästi Leeduga kui ka Eestiga. Seoses sellega on lätlastel väljakujunenud lähedased suhted nii ühe kui teise rahvaga. Silmnähtava vereja keelesuguluse tõttu lätlased ja leedulased peavad endid vennasrahvasteks. Kuid lätlased võivad vennasrahvaks nimetada ka eestlasi, põhjendades seda kuuluvusega ühe ja sama antropoloogilise tüü juurde, veresugulusega, liivlaste imbumisega läti rahvasse, kuid veel enam saatuste ja kultuuri ühtlusega, mis rajab aluspõhja sõprusele ja ühistööle.

Läti asub niihästi geograafiliselt kui ka kultuuriliselt kahe teise Balti rahva vahel ja seoses sellega on tal ka oma erilised ülesanded.

Et Balti rahvad oleks teadlikud oma saatuste ühtlusest, et nad mõistaks ühiseid huvisid, tekib tungiv vajadus tunda ühel rahval teise eluolusid, saada aru selle püüetest, vaimse elu alustest, vaadelda selle majanduslist ja kultuurilist arengut kui ka läbiviia vastastikust kultuuriväärtuste vahetust.

Sellega oleme jõudnud minu referaadi kitsama teema juurde. Ei või öelda, et sellest ei oleks juba palju kõneldud ja mõeldud. Just vastupidi — sellest on ol-

nud juttu ja on tehtud ettepanekuid peaaegu igal nende rahvaste koostöö kongressil.

Mind ähvardab hädaoht korrata juba varem öeldut, kuid kuni vihjed ja üritused ei ole realiseeritud, kuni ettepanekud ei ole viidud ellu, on ka kordamistel tähtsus.

Kultuuriväärtuste vahetuses ei saa salata teatud progressi. Kuid süstemaatilises nende väärtuste vahetuses võiks veel paljugi teha, nii mõnigi üritus on ka kõngu jäänud.

Kulturaalsete väärtuste vahetuse progressist muuseas annab tunnistust ka Balti nädala korraldamine, mis toimub ühel ajal korraldatavate kongressidega. Balti nädalal sõidavad kokku ühesuguste tööalade esindajad kõigist kolmest Balti riigist, et pidada omi konverentse, kus vahetatakse mõtteid ametalistest küsimustest, kantakse ette referaate oma saavutustest ja kogemustest, ühe sõnaga öeldes vahetatakse kultuuri väärtusi.

Huvi, millist on osutatud nendele konverentsidele, annab tunnistust sellest, et Balti riikide ühtluse ja koostöö idee on leidnud poolehoidu laiemates rahva ringkondades.

Organiseerides selliseid konverentse, samuti ka meie koostöö kongresse, meie pörkame kokku mitmesuguste küsimustega, mis nõuavad lahendamist. Üks neist küsimustest on meie koosolekuil ja omavahelises läbikäimises tarvitatava keele küsimus.

Kui meie kongressidest võtsid osa vaid kaks rahvast, lätlased ja leedulased, kõnelesime oma rahvuslikes keeltes, kuigi meie ei saanud ka siis läbi tõlgeteta. Kui kongressidest hakkasid võtma osa ka eestlased, tuli iga referaat ja iga kõne tõlkida kahte keelde, mis kuulajate seisukohalt oli väga igav. Juba kaks aastat tagasi Tallinna kongressil hakkasime rääkima vene ja saksa keeles. Ka need keeled ei ole kõigile arusaadavad. Varemattel kongressidel oleme vaadelnud seda küsimust

teoreetiliselt ja jõudnud veendele, et kõigis Balti rahvaste kooles peaks intensiivsemalt õpetama ühte võõrkeelt, hakates seda õpetama juba algkoolides ning jätkates selle õpetamist keskkoolis. Keskkoolide lõpetajatel oleks siis juba ühtlane läbi käimise keel. Pikkade ja kaua kestnud sõnavõtude järele selliseks läbikäimise keeleks valiti inglise keel, mis on levinuim maailmas ja sealjuures sellise riigi keel, mis kõigevähem võib meid ohustada poliitiliselt ja majanduslikult. Läti ja Eesti koolides ka õpetatakse inglise keelt tugevdatud korras, kuna Leedus on selliseks keeleks prantsuse. Koostöö büroos on otsustatud vahetada mõtteid selle küsimuse üle ka eelseisval konverentsil ja katsuda saavutada kokkulepet selles küsimuses.

Kui kõigepealt küsida, kas meie suudame saada läbi ainult ühe võõrkeele õppimisega meie kooles? Ma pean sellele vastama eitavalt. Oleks ekslik mõelda, et meie oma rahvusvahelist keelt võiks valida, lastes end juhtida puht teoreetilistest kaalutlustest. Käesoleval juhul tuleb meil arvestada ka meie seisukorda teiste rahvaste keskel ja praktilisi eluvajadusi. Rahvusvaheline olukord on ses suhtes muutunud, et Saksa mõju Ida-Euroopas on suurel määral kasvanud. Majanduslikud suhted Saksaga muutuvad üha tugevamaks ja saavutavad üha suuremaid mõõteid. Neil kaalutlustel peab saksa keelele andma vastav koht meie koolides ja mingil viisil ei või seda ignoreerida. Peale selle saksa keel annab võimaluse jälgida teaduse ja tehnika progressi; ka saksa kirjanduses leiame väärtusi, mille tundmine on sunduslik igale kultuuri inimesele.

Kuid saksa keele valikul meie rahvusvaheliseks keeleks on ka oma teine pool. Saksa keele valik suurendaks kardetaval kombel meil saksa kultuuri ja Saksa riigi majanduslist ja poliitilist mõju, mis juba niigi on küllalt tugev. Valides saksa keele oma läbikäimise keeleks meie lõpulikult kindlustaks saksa kultuuri domineeriva mõju oma vaimuelus ja annaks Saksale eesõigustatud seisundi võrreldes teiste riikidega. Kõigis meie riikides on

tugev saksa vähemusrahvas. Ka need saavutaks eesõigustatud seisundi võrreldes riigi enamusrahvaga. Edasi võttes vastu igasugust informatsiooni saksa lätetest ja alludes üksnes Saksa propagandale meie kahtlematult hakkaks vaatama asjadele läbi saksa prilli ja sel kombel kaotaks oma vaimlise iseseisvuse.

Meil on hädatarvilik jälgida ka teiste kultuurirahvaste vaimset elu ja saada ülevaateid selle kohta alglatteist. Nii siis on hädavajalik ka teiste keelte õppimine, inglise, prantsuse, vene, võibolla ka itaalia ja poola. Üheainsa keele õppimine annaks küll suurt jõuökonomiat, kuid see teeks meid ühekülgseks ja ärarippuvaks. Lohutame endid sellega, et iga uue keele õppimine on uus aken Euroopasse ja et see võimaldab ammutada meil neist rikkalikest salvedest, mis peituvad nende rahvaste raamatutes ja väljaannetes.

Ma ütlesin, et iga kultuuriga meie peame tutvuma alglatteist, kuna ainult alglatteist võime sellega põhjalikult tutvuda. Nii et meil, Balti rahvastel, on hädavajalik ka vastastikku üksteist tunda ja seejuures võimalikult põhjalikult, siis peame õppima ka meie üksteise rahvuslike keeli. Küsimuse lahendus on muutunud palju raskemaks ja ühe sirge tee asemel tuleb meil minna paljuid radasid, viies läbi järelemõeldud tööjaotust. Keele oskamatus ei tohi olla tõkkeks omavahelistes kokkupuutumistes ja üksteise tundmises.

Senini oleme liig vähe lugupidamist näidanud üles vennasrahva keele vastu. Läti ülikooli juures on üheksa keele lektoraati, nende seas ka leedu keele lektoraat, kuid ikka veel puudub eesti keele lektoraat. Tartu ülikooli juures töötab kuus keelte lektoraati, nende seas ka juudi keele lektoraat, kuid puuduvad läti ja leedu keele lektoraadid. Ka Kaunase ülikoolis ei ole läti keele lektoraati, kuigi leedu keele lektoraat on Läti ülikooli juures. Kas Kaunases on eesti keele lektoraat, selle kohta puuduvad mul praegu andmed.

Kongressi kohus on, pöörata valitsuste tähelepanu sellistele ebanormaalsele oludele ja saavutada nende kõrvaldamist.

Ühise keele puudus on ainukeseks objektiivseks meie rahvaste omavahelise tutvumise ja lähenemise tõkkeks. Vastastikuse tutvuse puudus, endistest aegadest pärandatud eelarvamused tekitavad usaldamatust meie vahel, kui ka suurendavad tahtepuudust tõeliseks lähenemiseks ja koostöök. Meie rahvaste seisukorra mittemõistmine ja hää tahte puudus põhjustavad seda, et kultuuriväärtuste vahetus ei toimu nii suures ulatuses, nagu see oleks soovitatav, et nii mõnigi tähtis üritus jookseb tühja ja nii mõnigi hää algatus kangub.

Vaatleme süstemaatiliselt meie rahvaste koostööd ja väärtuste vahetust mitmesugustel kultuurialadel.

Algame koostööga teaduse väljal.

On pandud alus tervele grupile niinimetatud rahvuslikele ehk kodumaateadustele. Nende teaduste hulka kuulub keeleteadus, ajalugu, rahvaluule, etnograafia ja arheoloogia, meie maa ja rahva uurimine. Meie rahvad on olnud ja on omavahel nii tihedasti seotud, probleemide uurimiskäigud on nii tihedases vastastikus seoses, et uurimistöö ulatub üle praeguste riigi piiride ja nõuab tihedamat koostööd meie teadlaste vahel. Oleme kuulnud meie teadlaste koostööst meie ürgaja uurimises, ühiselt toimetatud väljakaevamistest, mis on andnud silmapaistvaid tulemusi; oleme ka kuulnud Balti arheoloogide kongressidest, samuti ka ajaloolaste kongressidest. Kuid neil rõõmustavatel nähetel on olnud juhuslik laad; kontakt tuleks siin muuta püsivaks ja süstemaatiliseks.

Palju huvitavaid algatusi koostööst teaduse alal esitas nelja aasta eest Riias esimesel kolme rahva koostöö kongressil tolleaegne Läti ülikooli rektor, härra Auškaps oma selle teemalises referaadis. Auškapi esildused käisid nende teaduse alade kohta, mille tõekspidamised ja meetodid on rahvusvahelised, kus ei ole mingisuguseid kohalikke probleeme. Õppetööd neil teadustel aladel võib jagada kahte astmesse: algõpetus ja eriõpetus. Just see viimane nõuab suuri abiõppevahendeid moodsalt ja rikkalikult varustatud instituute ja kõrgeklassilisi teadlasi-juhatajaid. Auš-

kapi esildused käivad selle kohta, et algõpetuses saavutaks iga ülikool vajaliku tase oma kodus, kuid kõrgema erihariduse asutused jagaksid meie riigid endi vahel. See oleks kõige otstarbekohasem ja kokkuvõetlikum rahvusliikude jõudude ärakasutamine. Tolleaegne Läti ülikooli rektor on nüüd Läti hariduseminister, sellepärast sellesuunalistel üritustel oleks Lätis hädad väljavaated. Palju kordi on kõneldud meie ülikoolide professorite vahetusest.

Mõnda aega tagasi koostöö büroos tõsteti üles küsimus kooli õpperaamatute läbivaatamisest, eesmärgiga anda õigeid ja tõsiolulisi andmeid teiste Balti rahvaste ajaloo, kirjandusest, vabaduse võitlustest ja nende rahvaste tõelistest eluoludest kui ka kõrvaldada kõik see, mis võiks tekitada pahatahtlikke vaateid nende rahvaste kohta. Koostöö büroo andmete järel on see töö juhitud soovitavasse suunda ja küsimust tuleb pidada lahendatuks.

Edasi vaatleme kultuuriväärtuste vahetamist kunsti alal. Muusika ja kujutav kunst on mõistetavad otseselt, ühise keele küsimus langeb siin kõrvale, seepärast väärtuste vahetus on siin kergem ja see ongi küllalt elav. Me oleme mitmel korral näinud Leedu ja Eesti kunstnikkude maalide ja skulptuuride näitusi, ka kontserte on antud Riias, oleme ka ise külastanud Kaunast ja Tallinna. Tuleb vaid jätkata alatud teed. Elavad suhted on ka meie ooperi ja balleti kunstnikkude vahel, võib öelda, et meie parimad lauljad, lauljannad ja balletitähed on tuttavad kõigis kolmes päälinnas. Ka meie riikide iseseisvuse pühadel, mida alati pühitsetakse kõigis kolmes riigis, meie tutvume vennasrahva silmapaistvamate kunstnikkudega ja saavutustega muusika alal. Saavutusi muusikas näitavad ka koorid omavahelistel külaskäikudel ja raadio ringhäälingu kontserdid. Ringhäälingud on võimsaks kultuuri levitamise ja ka rahvaste omavahelise tutvustamise ja lähendamise vahendiks. On hämmel konstateerida, et meie ringhäälingud töötavad kiiduväärt kooskõlas ja üksmeeles. Ka meie teatrid on teinud katseid vahetada kultuuriväärtusi. Läti rahvusteater on korraldanud külalissetendusi Kaunases, kuna Leedu riigi draamateater on

esinenud Riias mitme leedu näidendiga. Kui huvitavad need katsed ka ei oleks, neile ei ole antud laienemise võimalusi. Keele raskused teikitavad siin ületamatuid tõkkeid, et kõiges täiuses saaks saavutatud kunstinauding.

Tähtsaim vahend tutvumiseks ja lähendumiseks on ajakirjandus ja kirjan-dus. Kirjanduses väljendub kõigetäieli-kumalt rahva hing, peegelduvad rahva elu ja kombed, rahva rõõmud ja mured, rahva püüded ja otsingud. Ajakirjandus mõjustab kõige suuremal määral avalikku arvamust; lihtne rahva liige näeb asju sellises valguses, nagu seda näitab aja-kirjandus, mida ta loeb. Sellepärast tähtis ja märkimisväärt on asjaolu, et Balti rahvaste ajakirjandustegelased on loonud omavahelise ajakirjanduse liidu. Presse entante tegelased on töötanud kir-jutada oma naabritest häatahtlikus vai-mus, informeerida oma lugejaid kõigist tähtsamatest sündmustest naaberrahvaste elus, kuid hoiduda kirjutamast midagi sellist, mis võiks muuta halvemaks Balti rahvaste suhteid ja segada nende ühe-meelsust ja koostööd. Raske on ette kujutada, mis sünniks kui ajakirjandus-tegelased ei oleks teadlikud oma vastu-tusest selles asjas. Presse entante on juba nüüd osutunud väärtuslikuks ja selle vili tuleb veel palju paremini nähtavale mit-mete aastate pärast. Peab soovima, et kontakt ajakirjandustegelaste vahel tihe-neks veelgi, et nende omavaheline tutvu-mine suureneks ja koostöö süveneks.

Mitte vähem vajalik Presse entantest oleks kirjanduse entante, mille ülesandeks oleks hoolitseda selle eest, et iga rahva paremad kirjanduslikud tööd oleks hää-des tõlgetes kättesaadavad ka teistele entante rahvastele. Kahjuks sellist ent-antet veel ei ole ja ei ole ka lootust, et selline entante võiks tekkida. Üks põh-jus sellele on erinevus kirjandustegelaste kutseliste organisatsioonide alal. Kirjan-dustegelased igas Balti riigis on organi-seeritud teistsugustel alustel. Teine põh-jus on rahaliste võimaluste puudus, mida nõuaks kirjandustööde tõlkimine ja väljaandmine iga rahva keeles.

Tõepoolest Balti rahvaste vaimne aga-rus on suur. Vaatamata kitsastele oludele, on läti keelde tõlgitud küllalt palju eesti keelest, eesti keeles läti tõlgete arv ole-vat veelgi suurem. Ka leedu keelest läti keelde ja vastupidi läti keelest leedu keelde on viimasel ajal tõlgitud küllalt palju, mis küll enamalt jaolt avaldatakse perioodilistes ajakirjades ja mitte eriväl-jaannetes. Leedu kirjandus eesti keeles olevat kahjuks veel vähe tuttav ja samuti ka vastupidisega. Arvestades kirjanduse tähtsust omavahelise tutvumise ja lähene-mise edustamises meie ei tohi rahulduda praeguse olukorraga, vaid meil tuleb otsi-da teid, et olukorda parandada.

Olukorra paranemist võime oodata lektoratide loomisega meie rahvaste üli-koolide juurde. Balti rahvaste keele lek-torite ülesandeks oleks muuseas valitsuse ja kultuuri asutuste informeerimine silma-paistvamatest nähetest selle rahva kirjan-duses, millist ta esindab, informeerida ka ajakirjandust, kirjastusi ja laiemaid ring-kondi. Haridusministeeriumid, kultuuri-fondid ja teised kultuuri edustamise asu-tused võiks siis näha ette rahalisi võimalusi ja toetusi raamatute tõlkimi-seks ja väljaandmiseks.

Ses suunas avaneb tööväli ka sõprus-ühingutele ja koostöobüroole. Juba ammu on küps küsimus koostöö organi ehk bületääni väljaandmisest. Seni ilmub ajakiri ainult Lätis neli korda aas-tas, mis on pühendatud lätlaste ja eest-laste lähendamisele. Ajakiri ilmub läti ja eesti keeles. Koostöobüroo ajakiri võiks alguses ilmuda kas või kaks korda aastas. Kirjutada selles võiks kõigis suuremates Euroopa keeltes autori soovi-kohaselt, samuti nagu see on nüüd meie kongressidel referaatide lugemised. Ajakirjas vastavad referendid annaks süstemaatilist informatsiooni silmapaist-vatest nähtustest, kultuuri, kunsti ja tea-duse aladel. Juba nüüd annavad valitsu-sed välja suuremaid summasid meie riikide propagandaks Euroopas ja Euroopa tutvustamiseks meie kultuuri saavutaste-ga. Koostöö büroo ajakiri ehk bületään oleks mitte ainult meie lähendamise va-hendajaks vaid ka meie kultuuri propa-

geerijaks. Euroopas. Sellepärast mõtlen, et ka meie valitsus ei loobuks toetamast ajakirja. Initsiatiiv ajakirja loomises kahtlemata on koostöö bürool ja kus on hääd tahtmist, sääln on ka võimalusi. Mainitud ülesande sooritamise oleks koostöö

büroole saavutuseks, millele ta võiks uhke olla.

Ajakirja väljaandmise küsimuses on mul see au panna ette kongressi presiidiumile vastavat resolutsiooni ja loodan, et kongress võtab selle vastu.

Baltijas tautu sadarbības kongress kopā ar «Baltijas nedēļu»

Kauņā š. g. 9., 10. un 11. jūnijā.

Latvijas un Igaunijas viesu oficialā sagaidīšana 9. jūnijā, pienākot rīta vilcienam Kauņā. Plkst. 12 dienā Sadarbības biroja sēde. Plkst. 16 kongresa un «Baltijas nedēļas» kopējā atklāšana. Pēc tam atsevišķas darba sēdes.

Plkst. 20 vaiņaga nolikšana pie Brīvības pieminekļa. Plkst. 22 rauts.

10. jūnijā kongresa un «Baltijas nedēļas» darba sēdes un vakarā teatrs un kopējas vakariņas.

11. jūnijā darba sēdes un plkst. 16 kongresa un «Baltijas nedēļas» kopējs noslēgums. Vakara koncerts.

Kongresā nolasīs referatus: Igaunijas dabas aizsardzības un tūrisma instituta vicedirektors P. Randpolds: «Satiksmes attīstība starp Baltijas valstīm», Lietuvas izglītības ministrijas kultūras departamenta direktors Dr. V. Soblis: «Jaunatne kā tautu sadarbības faktors» un inženieris P. Bērziņš, Latviešu-Lietaviešu vienības valdes loceklis: «Garīgo vērtību apmaiņa Baltijas tautu starpā.»

«Baltijas nedēļā» atsevišķas konferences, resp. apspriedes visu triju valstu — Igaunijas - Latvijas - Lietuvas apjomā — noturēs: Baltijas preses antante, pilsētu savienības, kooperatori, farmaceiti, Baltijas mātes un bērnu aizsardzības komiteja, rotariešu klubi Rēriča muzeja biedrības nodaļas, esperantisti un ugunsdzēsēju apvienība.

Pēc kongresa un «Baltijas nedēļas» slēgšanas 12. un 13. jūnijā ekskursijas pa Lietuvu.

Izdevēja: Latviešu-Igauņu biedrība. Atbildīgais redaktors: Otto Nonācs
